

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АПЭРЭ КЛАССЫМ КЮЩТХЭМ АПАЕ

Хабзэ зэрэхъугъэу, Адыгэ Республикэм Иофтхъабзэу «Апэрэ классым клорэ клэлэ-цлыкүм пае шлухъафтын» зыфиорэр шызэхашэ. Партией «Единая Россия» зыфиорэм и АРО клэщакло фэхуи, Адыгэ Республикэм и Президенттэу Тхьаклүщынэ Аслъан ащ зэрэдыригъэштагъэм тетэу ильэсыклэ еджэгъум ехуылэу еджаплэм апэрэу клэщт клэлэцлыкүм пэпчъ тхэн-еджэнымклэ кызыфигъэфедэн ылъэкышщт. Иэмэ-псымэхэр зыдэлъышщт. Иалъмэкъ шлухъафтынэу ратышщт.

Ильэсипл хъугъэу партией «Единая Россия» зыфиорэм и Адыгэ къутамэ шлушлэ Иофтхъабзэр республикэм шызэхашэ: ыпшъэклэ зигугъу къэтшыгыгъэ шлухъафтынэу еджаплэм члэхъашт клэлэцлыкүм раты. Адыгеим икклэлэцлыкүм мини 5 фэдизмэ ильэс къэс а шлухъафтынэу апагъохы. Ильэсэу блэкыгъэхэм кызырагъэлъэгъуагъэмклэ, социальнэ лъэныкъомклэ анахъмыухъумэгъэ купхэр ары а Иофтхъабзэр зищыклагъэр. Унагъомклэ непэ фэдэ лъэхъаным сабым еджаплэм шигъэфедэщт. Иэмэ-псымэхэр зэклэ

фызэлубгъэклэныр къынэу шыт, анахъэу етлани къуаджэхэм ащыпсэурэ ны-тыхъу зыпкъ итэу лъжапклэ кызырамы-тыхэрэмклэ.

Адыгэ Республикэм и Президенттэу, партией «Единая Россия» зыфиорэм и Апшгъэр совет хэтэу Тхьаклүщынэ Аслъан а Иофтхъабзэм мы ильэсми дыригъэштагъ. Ащ пшгъэрылъ зэрафишлыгъэм тетэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет ирезерв фонд сомэ миллиони 3-м ехъу кыыхагъэкыгъэ клэлэцлыкүм иалъмэкъхэр афашгъэфынхъу.

Республикэм ис клэлэцлыкүм 4700-мэ йоныгъом и 1-м апэрэу еджаплэм одыджыныр къащыфытеошщт. Апэрэ классым клэщт клэлэцлыкүм яспискэ ренэу хэлпъэжыых а мэфэкл мафэм шлухъафтын имылэу зи къэмынэным пае.

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ и Министерствэ еджакло хушщтхэм апае иалъмэкъхэр республикэм имуниципальнэ образованийэхэм атегъэцгъэнхэм илоф зэхищагъ.

Адыгэ Республикэм и Президент ипресс-кыулыкъу

ПРОЕКТОМ ТЕГУЩЫАГЪЭХ

Адыгэ Республикэм административнэ реформэ шышлыгъэным фэгъэзэгъэ комиссиетэу зэхашагъэм тыгъуасэ, шышъхъэлум и 25-м, зэхэсыгъо илагъ. Ар зэрищагъ АР-м и Премьер-министртэу Къумпшыл Муратэ. Зэхэсыгъом хэлэжыагъэ экономикэ ыкли финанс консалтингым и Гупчэ (Москва) ипащэ игуадзэу Наталья Балашовар.

Правительствэм ипащэ зэхэсыгъор кызылүихыгъэ, субъектхэм ыкли муниципальнэ образованийэхэм яхэбзэ гъэцэкклэ органхэм ялофшлагъэ уасэ фэшлыгъэнымклэ системэ гъэцэфагъэ къэралыгъом щыпхырышчыгъэнэу УФ-м и Президент унашгъо кызырешлыгъэр, ащ фэшл шыклэу агъэфедэщтхэм ягъэнэфэн ыкли ягъэцклен фэгъэхыгъэ проект республикэм зэрэщырахыжыагъэр кылуагъ. Проектым игъэцэкленклэ экономикэ ыкли финанс консалтингым и Гупчэ Ипылэгъу къафэхъунэу кырагъэблэгъагъ. Ащ ипащэ игуадзэу зэхэсыгъом хэлэжэрэм зыкыфигъазэзэ, шуагъэ къэзытын, къашъхъэпэн шыклэхэмклэ къадэгъошхъу ащыгугъхъу кызырэрагъэблэгъагъэхэр кыыхыгъэщыгъ. Цыфхэм ящылэклэ нахышлү шылыгъэным проектэр зэрэфэгъэлсыгъэр зэклэми кыдалыгътэн фаеу зэрэщыгъыр кыкылигъэтхыгъ.

Нэужым Наталья Балашовар АР-м ихэбзэ гъэцэкклэ органхэм ялофшлагъэ уасэ фэшлыгъэнымклэ шыклэу агъэфедэщтхэм афэгъэхыгъэ проектым иапэрэ этап кыдылгытэхэрэр гъэцэклагъэ зэрэхъухэрэм кытегушчылагъ, ятлонэрэ этапым цагъэнэфагъэхэм нэлуасэ фишлыгъэх.

ХЪУТ Нэфэст.

Псымклэ Иоф ХЭТЫЖЪЫЩТХЭП

Къушъхъэ лъэныкъомклэ кыклэу Мыекъяупэ къэкlorэ зэхэт псырыкълуапэр зызэщэкъом, зашъохэрэ псыр зэпыу имылэу цыфхэм алэклагъэхъэгъэным иамалхэр къэзытышщт ятлонэрэ псырыкълуапэр имшын 2008-рэ ильэсым ибэдзэгъу мазэ Мыекъяупэ районым шырагъэжыагъ. Мыекъяупэрэ Мыекъяупэ районимрэ ащыпсэухэрэм зашъохэрэ псыр гъэмэфэ лъэхъаным икыоу алыгъэлэсын амылгъэлэу кызырэхэкълэрэр ащ игъэпсын дигъэзыжыгъэнэу шыт. Мы псэуалгъэм кыыхащыгъэ поселкэу Каменно-мостскэм клорэ псырыкълуапэри.

Зигугъу къэтшыгыгъэ объектум ягъэпсын джырэ уахътэм ехуылэу зынэсыгъэр зэдгъашлэм тшлоигъоу Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениеу «Стройзаказчик» зыфиорэм техникэм лыплъэгъэнымклэ икуп испециалист шъхъалэу Блэгъожэ Азэмат зылудгъэклагъ. Ащ кызырэтшлуагъэмклэ, тызыкълупчлэгъэ псэуалгъэхэм яшлгъын фэгъэзагъэр МУП-у «Майкопводоканалыр» ары. Пстэумкли сомэ миллион 545-рэ ащ тефэнэу кыалытагъ. Непэрэ мафэм

ехуылэу сомэ миллион 446-рэ пэлухъэгъах. Зэхэт псырыкълуапэрэу километрэ 64-рэ зыкыхъагъэм шыщ лэхъэу километрэ 20,7-рэ хъурэр ашлыгъах. «Водоканалым» илофышлэхэм

кызырэтшлуагъэмклэ, зы Иофшлэгъу мафэм кыкылоцл рабочехэм метрэ 300 — 400 хагъэкыгъэ Иоф ашлэ. Ильэсыр имыкыгъэ ар атынным пылтых.

Къалэу Мыекъяупэрэ Мыекъяупэ районимрэ япсэуплэхэм зашъохэрэ псыр алэклагъэхъэгъэным фэшл псэуалгъэу шашлыхэрэм ащыпсэу анахъ мэхъэнэ ин зилэу плыгъэ хушгъыр поселкэу Каменно-мостскэм екллэу агъэпсырэ псырыкълуапэр ары. Километрэ 22-рэ зыкыхъэгъэщт хэщыплэу поселкэм клорэм шыщэу мы уахътэм ехуылэу 15-р ашлыгъах. Къэнэжыгъэ километри 7-р ильэсыр имыкыгъэ аухыжышщт. Псыр поселкэу дэхъагъум нэс нагъэсынэу шыт. Псырыкълуапэрэу зыщызэхэкышщтхэм имшын джыдэдэм пылтых. Къэрэгъулэхэр зычлэсышщтхэ унэмрэ насоснэ станциемрэ агъэпсых.

Мыекъяупэ районим шашлырэ псэолы 2-у зигугъу къэтшыгыгъэхэм афэшхъафэу зашъохэрэ псымклэ районим илофхэр

нахышлү зышлышщтхэм ахэплыгъэ хушгъыр псыр зыщау-гъоирэ чыплэхэу псыхъохэу Пшыхъэрэ Цыцлэрэ ашагъэ-псышщтхэр.

ЕЛБЭШЭ Руслъан.

АМАЛ ПСТЭУРИ КЫЗЫФАГЪЭФЕДЭЩТ

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу клоцл Иофхэмклэ и Министерствэ дэжъ шызэхашгъэ Обществэннэ советым шышъхъэлум и 24-м зэхэсыгъо илагъ. Ащ илофшлэн хэлэжыагъэх АР-м и МВД ипащэу Александр Сысоевыр, гъогъу-зеклоныр щынэгъончъэнымклэ АР-м хэгъэгъу клоцл Иофхэмклэ и Министерствэ и Къэралыгъо инспекция и Гъэ-лорышлэпэ ипащэ ипшгъэрылхэр зыгъэцэклэрэ Мамыекъо Казбек, Адыгеимрэ Пшызэ шьолыгъэрэ ащыпсэурэ быс-

лымэнхэм ямуфтиетэу Емыж Нурбий, Адыгеим ыкли Мыекъяупэ я Архиепископэу Тихон, АР-м и МВД ипащэ иупчъэжыгъоу, милициетэу иветеранхэм яорганизация итхъаматэу Хъутыжэ Азмэт, АР-м ипрофсоюзхэм яорганизация итхъаматэу иапэрэ гуадзэу Гъогъо Хъазрэт. Зэхэсыгъор кызылүихыгъэ ыкли зэрищагъ советым ипащэу, Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэу Хъунэгъо Рэщыдэ.

(Икълух я 2-рэ н. ит).

АМАЛ
ПСТЭУРИ

КЫЗЫФАГЪЭФЕДЭШТ

(Апэрэ нэклуб. кышежъэ).

2009-рэ илэсым пыкыгъэ мэзиблым ехъум республикэм шызэрэхъэгъэ бзэджэшлагъэхэм япчъагъэ зыфэдиным, гумэклыгъоу къэуцухэрэр дэгъэзыжыгъээнхэм пае анахъэу аналэ зытырагъэтыр лъэныкъохэм къашыуцугъ Александр Сысоевыр. Ащ къызэриуагъэмкIэ, экономикэ кризисым илэхъан мылкъу кызылэкIэгъэхъэгъэным епхыгъэ бзэджэшлагъэхэм япчъагъэ республикэм нахыбэу шыхъун ашлэштыгъ, ау арэуштэу кычIэкIыгъэп.

Джыр лъэхъан Темыр Кавказым зэрэщымырэхъа-тыр анахъ гумэклыгъошхохэм ащышэу министрэм кыгъээнфагъ. Ащ даклоу, непэ тиреспубликэ илэ рэхъатныгъэр къэуэхъумэгъэным пае, кытIэкIэхъухэрэ лIэужхэм тэрэзэу Иоф адэшлэгъэныр ыкIи ахэр экстремистскэ организациехэм ахэщэгъэхэ мыхъунхэм мафэ къэс дэлэжъэгъэныр правэуэхъумэкIо органхэм, дин организациехэм япшэрылш шхъалэу кылыуагъ.

Джаш фэдэу А.Сысоевым ыналэ зытыридзэгъэ лъэныкъохэм ащыш Адыгейм игъогухэм къатехъухэрэ хъугъэ-шлагъэхэм ныбжьыклабэ зэрэхэкIуадэрэр. Мы Иофыгъом изэшлохын гъогу-патруль къулыкъум иофышIэхэр зэрэдэлажъэхэрэм уигъэрэзэнэу зэрэщымыр министрэм къыди-лэгътэзэ, зэхэсыгъом хэлэжъэгъэ Мамыекъо Казбек унэшыо гъээнфагъэхэр фишIыгъэх.

Гъогухэм къатехъухэрэ тхъамыклагъохэм ныбжьыкIэхэу ахэкIуадэрэр зэрэбэр кыыхигъэщызэ, анахъэу зы-лэгъыплъэн фэе лъэныкъохэм Гъогуо Хъазрэт къашыу-цугъ, предложение гъээн-фагъэхэри кыыхыгъэх. АпэрэмкIэ, рулым уклэры-тысханэу фитыныгъэ кэ-зытырэджаплэхэм ялоф-шIаклэ пытагъэ хэлэу уп-лэгъIугъэзэ шыгъээн фае. ЯтIонэрэмкIэ, мыщ фэдэ авариехэр нахыбэу зы-щагъэунэфыхэрэ шэмбэт ыкIи тхъаумэфэ мафэхэм ГИБДД-м икыулыкъушIэхэм ялофшIэн нахъ агъэлъэшын фае. ЯшэнэрэмкIэ, мыщ фэдэ хъугъэ-шлагъэхэм япчъагъэ нахъ макIэ шыгъэным пае гъогурыкIоным ишапхъэхэр кызылотыкIырэ роликхэр телевидениемкIэ къэтыгъэмэ, ащ епхыгъэ къэбархэр гъэзетхэм нахыбэрэ кыыхау-тымэ ишIогъэшхо къэкIошт.

Зэхэсыгъом хэлэжъагъэхэм ащ дырагъэштагъ ыкIи ахэр зэшIохыгъэнхэм пае къэбар жъугъэм иамалхэм-рэ советымрэ язэдэлэжъэн нахъ гъэпытэгъэн фаеу ра-хъухъагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.Сурэтыр Iэшынэ Ас-
лган тырихыгъ.

ЗЫКIЫНЫГЪЭМ

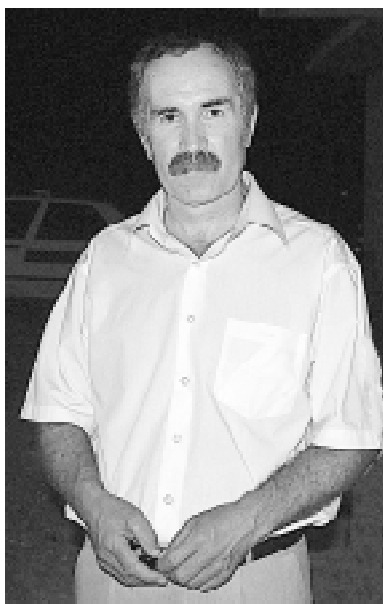
Нэфшъэгъо тыгъэм инурэ къэтлэгъужьын

(КызыкIэлыкIорэр
шышхъэлум и 25-м
кыдэкIыгъэ номерым ит).

— Тинахыжъхэм адыгабзэр дэгъоу ашIэштыгъэ, ау янахы-бэр адыгагъэр зэрэзыхагъэзы-жышттым, тыркумэ зэрэхэкIо-кIэштхэм пылтыгъ, — еIо Ан-кара дэт хасэм чанэу шылэ-жъэрэ Хэусэе Аюбэ, — дунэ-еплтыкIэ пхэнджэу ахэм яIа-гъэр ары зиегъэшхо къэкIуа-гъэр. Непэрэ ныбжьыкIэхэм адыгабзэр ашIэжырэп, гуш-лэшъухэрэп адыгабзэкIэ, ау ашхъэ Iэтыгъэу «сэ сыадыг!» аIон альэкIы. «Тэ мыщ тыкы-щыхъугъэми, тыхэгъэгур Кав-каз шыI, хэкужыр ары!» — джаш фэдэ гушшысэ пытэ зы-дадыгъ хъугъэ тиныбжьыкIэмэ. Джаш тэ лъэшэу тегъэгущIо, гугъапIэ кыитеты тызэрэмы-кIодыжышттымкIэ, тшIошъ мэхъу адыгабзэри ахэм зэра-гъэшIэжынынэу.

Аюбэ игушыIэхэр зэрэщып-кьэхэр нэужым, Тыркуем ты-щIэфэ, дгъэунэфыжыгъэ. НыбжьыкIэмэ, шыпкъэ дэдэм-кIэ, лъэшэу тыгу кыдащэягъ. Ахэм Интернетыр кызфагъэ-федэзэ, хэкужым зэпхыныгъэ пытэ дашIы, адыгэ быракъыр лъэшэу алэты, зэрэрыпагъэхэрэ къахэщэу, адыгэ тамыгъэ е бы-ракъ сурэт зытешыхъэгъэ шы-гъын зыщызымылэрэ ахэтэп Iоми хэукъоныгъэ хъунэп. Адрэ лъэпкъхэм тазэрэмынахъ дэир, еджэнымкIи, гъэсэн-гъэмкIи, культурэу тхэлъымкIи ауж тыкызэримынэрэр ахэм дэгъоу зэхашIагъ, тинеушърэ мафэу зыкIыныгъэ зыщыд-гъотышттым пэгъокIыгъэныри ашкIэ къагъэпсынкIэ.

Хэусэе Аюбэ исэнэхъаткIэ клэлэегъадж, ублэлIэ классмэ арыс клэлэеджакIохэр регъа-джэх. ИлэсиплIырэ Самсун дэт хасэм итхъамэтагъ, джыри ащ щэлажъэ. Мэфэхъаблэ унэ щешIы, илэсэ зауэлкIэ илоф-хэр зэкIифэхэмэ, ащ нэсыфэ унэм ишIыны ыухын, хэкужым кыгъэзэжыпэн ыгу хэлъ. ИлэсиплIыгъэ узэкIэлэбжымэ, клэлэцIыкIу куп Пэнэхэс кы-щи дигъэсыгъэх. ИшIашъэ зэ-рысыгъэ унагъом шIуклэ кы-зэрэтегушылэрэр, «Барыч сэ сят, ащ игуашэ сян» ыIозэ кы-зэрэкIожыгъэр гопэшхо зэрэ-щыхъугъэр кыелуатэ. КIэлэцIы-кIухэр Адыгейм шIэлэфэхэ уна-гъохэм ахэсыгъэх, ахэм ныб-джэгъуныгъэ пытэу адашIы-гъэр егъашIэм ашIокIодыштэп, хэкужым агъэзэжыныр ягу-гъэплэшт. Хэт ышIэра, зэкIэ дэ-дэ мыкIожышъуштми, ащ фэ-дэхэр къахэкIынкIи мэхъуба?! Джаш фэдэ Иофхъэбзэ шIа-гъоба Мухъдинэ зэрихъэрэри, ащ ышIошъ мэхъупэ ахэм зэ-фащыгъэ блэгъэныгъэм илэ-ситф — пшIы горэкIэ шIуагъэ кызыритышттыр, тэри ар тинэ-рылгъэу хъуным тышэгугъы. Ары, шыпкъэ, узэхэмыхъэу узэрэшIэштэп, узэрэмышIэу шIу узэрэлъэгъуштэп. Тянэхэри зы-

Хэусэе Аюб.

хэу, тятэхэри зыхэмэ, тызэ-къошмэ, сыда тызкIызэхэмы-хъажышттыр? Мары Аюбэ зы илэсэ блигъэкIырэп Адыгейм къэмыкIоу, клэлэцIыкIухэри кьешэх, арегъэлъэгъу чIыгу-жыр. Джаш фэдэу шхъадж фэшIэшттыр ышIэ хъумэ лъэп-кым зиужыжышт.

Дэгъоу адыгэ къэшыуакIэIэ къэшбэрэ клалэр Тыркуем зы-шалэгъукIэ, еплтыхэрэм «ар Аюбэ ригъэшIагъ нахъ, нэмы-кIэп» алоштыгъэ, ау нэужым Бастэ Азэмат рагъэблагъи клалэхэр дэгъу дэдэу зыщегъасэ-хэм ыуж «Бастэм ригъэшIа-гъэкIэ» зблахъужынынэу зэ-рэхъугъэр сэмэркъэуэзэ Аюбэ кытIофIотагъ. Илэсэ пшIы-кIуфIкIэ узэкIэлэбжымэ, Бастэ Азэмат («Налмэсым») ипаш) Тыркуем зэрэщылагъэр, ащ ыгъэсагъэмэ джы адыгэ ан-самблэхэр зэхашагъэхэу зэрэ-щытыр Хэусэе Аюбэ игуапэу кыыхигъэщыгъ. Карлы-Кой цыкIорэ фестивалыми ащ фэ-дэ ансамбль хэлажъэрэр.

— «ЗыкъэпIэтыни, хэку-жым укIожыныр кьин» аIо, — кыелуатэ Аюбэ, — адэ кьин упщэрыхъанри, джэмы-шхыр плэтыни ушхэжыныри. Адэ зи кьин умылэгъоу уш-лэшта? «Коммунизмэм диныр тшIуигъэкIодышт» тапэкIэ алоштыгъэ, ау динми зыраты-пэн альэкIыгъэп, хабзэри алэ-кIэзы, джы кызнэсыгъэм ком-мунизмэр хэкужым шыгъэ-псыгъэу кызышIошыхэрэр ахэ-тых. Икъоу къэбарыр алгыIэ-сырэп цIыфхэм, хасэмэ альэкI кыаганэрэп шхъае, зэкIэри ащ кIохэрэп, илофыгъохэми агъэгумэкIыхэрэп. ЫпэкIэ кызырэ-щысIуагъэу, ныбжьыкIэхэр ары тигугъапIэр, тинасыпмэ, ахэм лъэпкъ шIэжъэу яIэм кыыкIи-чынэп.

Хэусэе Аюбэ зэдэгущыIэ-гъоу дэтшыгъэр ащ щытыу-хырэп, Самсун тызэкIоми ар тигъусагъ, ыгуи ыпси кыытхэ-лэу, дахэу кыытфыштыгъ, джыри ащ иеплтыкIэхэм, кыIотагъэхэм къафэдгъэзэ-жышт. Карлы-Кой фести-валыр щэкIофэ тилэпкъэгъу-

бэмэ гушыIэгъу тфэхъугъ, ахэм зэу ашыщ Айтыкьо Хиндает. Ащ хэкужым кыыкIыжыгъэ-гъэ ятэжэ пашгъэм кышегъэ-жыагъэу ацIэхэр ешIэх.

— Абыт зыцIэр ары хэку-жым кыыкIыжыгъэу тэ ты-кыызтекIыгъэр, — кыелуатэ Хиндает, — ащ кыыкIэлы-кIорэм ышIагъэр Тембот, ащ икIалэу Мыхъамэт-Джэрий ары сэ сятэ хъурэр. Сыщылагъ Адыгейм, лъэш дэдэу сыгу рыхыгъ тичIыгужэ, тятэжъхэм кызыэрэтфауатэщтыгъэм фэ-дэу ар кыычIэкIыгъ, ау сыкъэ-кIожыпэнэу хъугъэгоп. Мыщ лъапсэр щытыдзыгъэш, тшы-тшыпхъухэри Тыркуем ичIы-плэ зэфэшхъафхэм ащэпсэу-хэш, кьэдгъэзэжыныр кыытэ-хылыгъэ. Сэ университетым щесэгъаджэх. Шхъэгъусэу сфэхъугъэри адыгэ, ау адыга-бзэр ымышIэу кыычIэкIыгъ, арын фае сикIалэрэ сипшъа-шъэрэ бзэр зыкIалумылъы-жыр. Ащ пае къэмынэу ти-шэн-хабзэхэр кьэтэухъумэ, ха-сэм адыгабзэкIэ шырагъаджэ-хэ хъугъэш, ащ естыгъэхэу са-быхэр щеджэх, ныдэлъфыбзэр зэрагъэшIэжынынэу сэгугъэ.

Чэщыр хэкIотэфэ фестива-лыр кIуагъэ, нэужым адыгэ джэгукIэ ар лъагъэкIотагъ. Ащ фэдиз уахътэм фестивалыр зэ-рэкIорэм еплынынэу кьелэгъэ-гъэ район тхъаматэри шылагъ. Ар илэпкъкIэ тырку нахъ мы-шIэмэ, адыгэмэ лъытэныгъэ къафишIэу ямэфэкI зэхэхэ хэлэжъагъ, кыыщыгушылагъ, къазрафэразэр кыыхигъэщыгъ. НэмыкI къуаджэу тыздэхъа-гъэхэми, къалэхэми яIэшхъэ-тетхэр мэфэкI зэхэхэмэ ахэ-лэжъагъэх, шIуклэ, дахэкIэ ти-лэпкъэгъухэм ягугъу къа-шыгъ. Ар зымыуасэ шыла, хы-мэ хэгъэгум ушагъэлэпIэныр, нэшIуклэ кыыщыоплэныр?! Иофышхохэр яIэхэу, игъо имы-фэштхэу ушхъагъухэр къа-гъотыни альэкIыныеба, ау ащ фэдэ тыдэкIи кыыщыхэкIыгъэп. Адыгэхэм зэфыщытыкIэ дэгъу тыркухэм зэрадырIэр ашкIэ къагъэшпыпкъэжыгъэу слы-тагъэ. Арэу щытми, сыд фэдиз

уасэ кыпфашIыми, сыд фэди-зэу уагъэлэплагъэми, хымэ чIыгур ным фэдэп, оуиеп, ежы-ри уриеп!

* * *

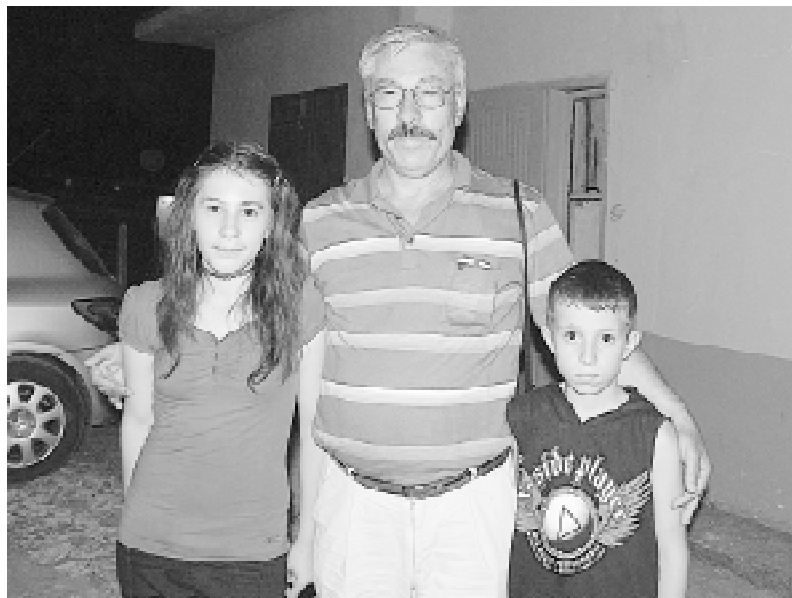
Тыкъэнэжынын тэ лъэпкъэу,
тыкIодыпэнэп,
Мазэм инф тигугъапIэу
тыкыфэнэнэп.
Нэфшъэгъо тыгъэм инурэ
къэтлэгъужынын,
Адыгэ кушъэ орэдыр
зэхэтхыжынын.

Тщэчыгъэ хъазабыр ма-
кIэп, макIэп, силгэпкъ,
Тыркуе Iуашхъэмэ нэпсэу
бэ щадгъэхыгъ.
Щагъэбыбатэмэ бэрэ ащ
тибыракъ,
Адыгэу исмэ хэкужыр
япкIыхъэу къахыгъ.

Уасэ кытфешIыми зы-
горэм, ащ тыщымыкI,
ЗыкIыныгъэ гъогум тыте-
тышъ, ащ тыщызаф!
Зилэпкъы IушIэ фэ-
зышIэрэ ыгукIэ тхъамыкI,
Зы тыгъэхъужэ си Алахъ,
унэшIу кыытщыф!

Тыркуем тыщIэфэ зэдэгу-шыIэгъоу тилгэпкъэгъухэм адэшIыгъэм, бысымэу тIа-гъэхэм яшэн-зекIуакIэхэм зэ-фэхысыжъэу сагъэшIыгъэмэ ащыщ зэкIэри зэрэцIыфышIу-хэр, шыпкъагъэ зэрэхэлъыр, сэмэркъэу дахэр къабзэкIэу, угу хэзыгъэкIышт клэнэкIэлагъэр шагъэзыеу зэрэщытхэр. АгукIэ къабзэх, шIошъхъуныгъэ яI, хъакIэмэ афэчэфых — джаш фэдэ адыгэх тызIуклагъэхэр, ащ гушхуагъэ кысыхылабэ.

Карлы-Кой тыкIоным ыпэ-кIэ Синоп екIурэ гъогум тиав-тобус зыфиуэзнкIыгъагъ, чэ-щыр гузэгум хэхагъэу тызэ-рэнэсышттыр кызыдэтэлъы-тэм, ащ фэдиз уахътэр гъэкIо-гъуае хъунэу кыытщыхъугъагъ. Ау КIэрмыт Мухъдинэ зэрэ-нэжгъурыр джыри зэ кыыгъэ-шыпкъэжыгъэ — ары нахъ, нэмыкIэп лъэоир тигъогу кьэ-зыдзыгъэр. Арэуштэу зыкIэ-хъугъэри кьэсIон. КIэлэцIы-кIоу «Нэфым» зыщызыгъа-сэхэрэмкIэ мыщ фэдэ зекIо

Айтыкьо Хиндаетрэ исабыхэмрэ.

ЕКІҮРЭ ГЪОГУ

Къушъэкъо Симэ ордэ къело.

чыжъэхэр шухафтын шыпкъэ мэхъу. Языгъэпсэфыгъо уахътэ тефъу Іэкыб къэралыгъоуху адыгэхэр зыщыпсэухэрэм ашылэнхэр, концертхэр къащатынхэр яакъылкІэ, яшэн-зекІуакІэхэмкІэ къыдахын фае. «Нэфым» нэбгырэ 250-рэ хэтмэ, Іэкыбым кІорэ купым хахъэрэр нэбгырэ 31-рэ нылэп. Нахъ дэгъоу къашъорэ закъохэр арэп Мухьдинэ къыхыххэрэр, дэгъу дэдэу еджапІэм шеджэхэрэр, адыгабзэ зышІэхэрэр, адыгабзэкІэ тхыгъэ усэхэр езбырзу зэзыгъашІэхэрэр ары зыдырищажэхэрэр, адыгэ дунаир зэригъэлъэгъухэрэр. КІэлэцЫкІу пэпчъ ыцІэ-ылтэкъуацІэ КІэрмыгым къыломэ, ар автобусым ит микрофоным къыригъэблагъэзэ усэ къыригъаджэщыгъэ, адыгэ Іорыгуатэхэр къари-гъаІоштыгъэ. ГъэшІэгъоныр ежъ-ежырзу усэ зэхэзылхъагъэхэри къазэрэхкІыгъэхэр, дунэеплЫкІэ шъхъаф яІэу къызэрэтджыхэрэр ары. Иунэе мылкъу Мухьдинэ сабыймэ апыгъэкІодэрэ къодыеп, ежъ ышъхъкІэ ахэм апыл, адыгъу яІэу къэтэджынхэм дэмышъхъаху дэлажъэ. Гъогум къыбдытетэу, уигумэкі игумэкіу, уигушІогъо такыкхэри къыбдигошху, ащ фэдэу бэп шыпкъэмкІэ, узэрихылІэщтыр. Имылкъу ышъхъэ зэригъэкІокІыгъэу, нахъ амалынчъэмэ нэ ІаекІэ яплы хъугъэу, къызхэкІыгъэ лъэпкъым ІупшІэ фэзышІыжъу къытхэтхэм ащ фэдэ цыфым шысэ тырахыгъэмэ дэгъугъэ. КІодыжышты зэкІэ уахътэ зытешІэкІэ, сыда дунаим пІцэ зэрэщыраІожыштыр шІу горэ умышІагъэу, уилъэпкъэгъумэ уадэмыІэпыІагъэмэ?! ШІэныгъэлэжъ цІэрыІоу, филологие шІэныгъэхэмкІэ доктору Бырсыр Батырбий микрофоныр зеубытым, иакъылрэ игулыгъэ чанрэкІэ сабыихэм гъэспэтхыдэ афхъун икхъун къафІотагъ, тэри тызэгупшысэныбэ ащ игушыІэхэм къахэтхыгъ. Ары, хъаулые хъунэп егъашІи мыщ фэдэ зекІо гъогу шІагъор, тыгъухэм бэрэ арылын хэхэс адыгэхэм ягушІогъо нэпсхэр, тызэхэмыкІыжышъоу тызэрзэхэтыгъэр, сыхъатэу, такыкхъу Тыркуем щызэдэгдоштыгъэхэр.

Зэрэрахъухъагъэ тетэу, Синоп чэщым тынэсыгъ. Ащ шыІэ Адыгэ Хасэм ипашцэу Цупэ Къадыр гъусэхэр иІэху къытфэчфэху къытпэгъокІыгъэх, хъакІэщыми тырагъэ-тысхъагъ. Нэужым, къыкІэ-лЫкІорэ мафэм, а къалэм къыпэлүл адыгэ къуаджэхэм зэхашцгъэ фестивалэу Карлы-Кой шыкІуагъэу ыпэкІэ зигугъу къэсшыгъэм телбэгъагъ. ТыздэкІогъэ къуа-

Устэкъо Нухъэ Тыркуем щыпсэурэ адыгэмэ апэрэу ордэ къафело.

джэм тилъэпкъэгъухэр къыщызэрэуагъоигъэх. Цыф бэдэд ащ къекІоллагъэр. Мыщ къеблэгъагъ Кавказ лъэпкъху Тыркуем щыпсэухэрэм я Федерацие итхъаматэу Гугъэжъу Джыхъан Джантэмыр. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, фестивалыр яплэнэрэу зэхашц ыкІи адыгэ къуаджэу мыщ шыІэхэм ащыпсэурэ цыфхэр нахъ зэпблагъэ ашынынхэм, зогъу-Іоныгъэ яІэу, зеделъжху зэдэпсэунхэм фытегъэпсыхъагъэу Іофтхъабзэр гъэ къэс рагъэкІокІы. «Нэфыр» къызшыкІошты уахъгэм тырагафэу мыгъэрэри ашыгъ, нэужым тызхэлэжъщт фестивальхэри «Нэфым» къырапхыгъэху къычІэ-кІыгъ. Тилъэпкъэгъумэ «Нэфым» хэтхэм якъэшъуакІэ лъэш дэдэу агу зэрэрихырэр

бэрэ нэрылэгъу къытфэхуыгъ. Гугъэжъу Джыхъан Джантэмыр тызэрэІуагъэр къызфэдгъэфеди, тэ, журналист купэу зэхэтхэмкІэ, ащ гушыІэгъу тыфэхуыгъ. Анахъэу тызыгъэгумэкІыштыгъэр Тыркуем и Президент, ащ ыуж и Премьер-министрэ залокІэм зытегушыІэгъэхэ Іофыгъохэр, адыгъу хымэ хэгъэгум щыпсэухэрэм тиныдэлъфыбзэ къагъэнэжынымкІэ шІагъэу яІэхэр зыфэдэхэр ары.

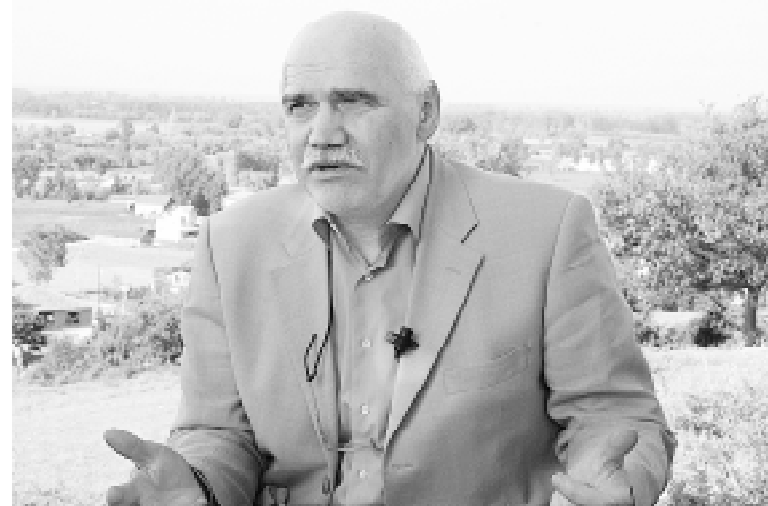
— Тыркуем ис адыгэмэ бэрэ зэрэщыгъупшэжырэр ары анахъ гумэкІыгъошхоу тэ тилэр, — къелуатэ Джантэмыр, — джырэ нэс тэр-тэрэу тфэ-шІэщтыр тшІэщтыгъэмэ, джы тигумэкІыгъохэм ядэгъэзыжынкІэ къэралыгъор къыд-дэлэпыІэу ыублагъ. Хэбзэгъу-цугъэу Тыркуем илЫым елЫы-тыгъэу, Федерацием ыцІэкІэ къэралыгъом иІэшхъэтетхэм талукІэным ифитыныгъэ тилэ хъугъэ. Тилофхэр къэзыгъэ-псынкІэрэр тызыхэс лъэпкъым тызэригъэллэпэрэр, лЫыт-ныгъэ къызэрэтфИшІырэр ары. Ащ иушъхъагури гъэ-нэфагъэ — тыркүмэ тишІуагъэ ятымыгъэкІыгъэмэ, тиягъэ къэ-кІуагъэу зыкІи къыхэкІыгъэп. Рэхъатэу ахэм тадэпсэу, мамыр зэфыщытыкІэ тилэу тахэт, тарихыр пштагъэми, зы бжыгъэ ттелъэу къыхэкІынэп, ары пакІошъ, къэралыгъом хэхъоныгъэ ышІынымкІэ макІэп адыгэмэ ашІагъэр.

ГъэрэкІо Президентым тызыІокІэми, мыгъэ Премьер-министрэм игуадзэ гушыІэгъу тызыфэхуыи Іофыгуиш, тэр-кІэ анахъ мэхъэнэ ин зилэ Іо-фыгуиш, къащытІэтыгъэр. Апэрэр — Тыркуем ит универ-ситетхэм адыгабзэрэ абхъа-зыбзэрэ ачІэлъхъэгъэныр; ятІонэрэр: спутник телевидени-ем адыгабзэкІэ гъэхъазырыгъэ программэхэр хэтху гъэпсы-гъэныр; яшэнэрэр — Абхъаз Республикэм занкІэу екІушты къухэр тегъэхъэгъэныр, ащкІэ пэрыоху тимиІэу тызекІон тлэкІынэу шыгъэныр. Тило-фыгъохэр зэшІохыгъэ зэрэ-хъуштыгъэм тшыхъэ тель, ау зы мазэ е илъэскІэ ахэр зэпыфэн-ху зэрэщымытыри къыдгу-рэлэ. Министрэу а Іофхэм афа-гъэзагъэмэ джы тадэлажъэ, тигъэшпырэр, тызфегъагъэр къыддэмыхъоу тыуцъштэп, бюрократ купми тышІокІынэу къысщхъу. Тыркуем гъэсэны-гъэмкІэ и Министерствэ иуна-шъо елЫытыгъэу, гурыт еджа-пІэхэм официалынэу ащызэ-рагъашІэрэр тыркүбзэ закъор арэу щытми, унэе еджапІэхэм адыгабзэр ащызэрагъэшІэн фитых. Ащ фэдэ еджэпІэ пшы-кІуф нылэп тилэгор, ау ащ зэрэ-хэдгъэхъоштыгъэм тыпыл. ИлъэсишкІэ узэкІэлэбжэмэ, адыгабзэм изгъэшІэн фэгъэ-хыгъэ программэр тштагъэ ыкІи Европэм ащ текІодэшт ахъщэ ІэпыІэгъури къыти-тыгъэу щыт. Адыгабзэрэ аб-хъазыбзэрэ языгъэшІэшт кІэлэзегъаджэхэр къедгъэблэ-гъагъэх, джы ахэм рагъэджа-гъэхэр ары тисабыйхэр зыгъэ-сэжыхэрэр.

Джантэмыр къытфІотагъ я Федерацие хэсэ 57-рэ зэрэха-хъэрэр, ахэм япашцэхэр сове-тым зэрэхэтхэр, мээитІу-щы тешІэ къэс зэрэзэрэуагъоихэ-рэр, яІофхэри нахъ кІэкІыху зэриублагъэр. Советым изэхэ-щэн емыжэху гъэцкІэкІо ко-митетым хэтхэр нахъыбэрэ зэлэкІэх, апашхъэ къиуцорэ гумэкІыгъохэм язэшІохын дэ-лажъэх. Федерацием и Унэ Ан-кара дэт, хасэм хэтхэм адакІоу, «Нарт» зыфІорэ журналыр къыдзэыгъэкІыхэрэр, интер-нет-сайтым дэлажъэхэрэр чІэ-сых, хабзэм зэпхыныгъэ ды-ряІэным фэшІ лэжъапкІэ ра-тызэ Іоф зэрагъэшІэрэ къулы-кыушІэхэри яІэх. Тыркуем тыкІоным ыпэкІэ советым хэт-хэр зэхэхъэхи, «Нэфым» кы-

сыкъэмыкІоу, Мыекъуапэ иурам сырыкІо сшІоигъоу джыдэдэми сыгу къытельэ-дагъ. Хэкужым щыпсэурэ-мэ зэкІэмэ, синэІуасэмэ сэ-лам фабэ сфяшъухыжъ.

ТизэдэгъушыІэгъу къыкІэ-лЫыкІоу фестивалыр аублагъ, тикъэшъокІо чанмэ пчэгур аІыгъ. Адыгэ шъошэ дахэ-ху тыгъэм пэжыуэхэрэр зы-щыгъ кІэлэцЫкІуагъэр адыгэ лъэпкъым ишанхъэху, гу-шІор анэгъу къыкІэщыу къа-шшы, Устэкъо Нухъэрэ Къу-шъэкъо Симэрэ яорэдхэр щысэмэ къадалэ, Іэгутеу мэ-къэшхомрэ гушІо кую ма-къэмрэ адыгэ къуаджэу Тыр-куем итыр къагъэджэжы. Къэшъоныр зыщызэпагъэ-

Гугъэжъу Джыхъан Джантэмыр Кавказ лъэпкъ-ху Тыркуем щыпсэухэрэм я Федерацие итхъамат.

зэрэпэгъокІыштыхэр, ар зыда-щэшт къуаджэхэр, фестива-лэу зыхагъэлэжъэщтыгъэ зыфэ-дэщтыр рахъухыгъэх. Хэсэ тхъаматэхэр къызэрэкІэлъэ-хэрэм ыпкъ къыкІыкІэ, мэфэ пшыкІуфтыр «Нэфыр» Тыр-куем щыІэнэу апэ зэдаштэгъа-гъэми, мэфэ ІлокІырэ зырэу зэблахъужыгъ. «Нэфыр» кы-зэрэкІорэр къызфагъэфедэзэ, фестивалхэр зэхэзыщгъэ къуаджэхэри шыІэх.

— Тиныдэлъфыбзэ икъэ-гъэнэжыны, тикультурэ, тишэн-хабзэхэм языкыгъэлэтыжыны ары тызпылыр, нэмыкІ Іофи къэралыгъоу тызщыпсэурэм

угъэ уахътэр къызфигъэфе-ди, адыгэ ныо цыкІум микро-фоныр аІыхыгъ, «Адыиф иорэд» къыхидзагъ, ятэжъ пашъэмэ агу илъэу зыда-хыжыгъэ ордэдым хэлъ гу-шыІэхэр зыфэгъэхыгъэхэр нэмыкІэхэми, ежъ къызэри-Іорэ мэкъамэм тхъамыкІа-гъоу адыгэхэм къарыкІуа-гъэр къыхэщыгъ, насыпын-чъэ лъэпкъэу тызэрэщытыр, сьд къыташІэми агъэхъоу пыйхэм тызэрауІэгупагъэр джыри зэ тыгъхэмкІэ зэхат-шІэ икхъу. ТхъамыкІэгъо нэпси, тызэрзэрэгъотыжы-рэм игушІогъо нэпси зэхэ-

«Нэфым» пчыхъэзэхэхэр зэфешыжы.

иІэшхъэтетхэм ятхыІлэрэп, — игушыІэ лъэгъэкІуатэ Джы-хъан Джантэмыр, — хэкужым зыгъэзэжыы зышІоигъомэ Іэ-пыІэгъу къафэхъунхуи ты-къагъэгугъэ. Тарихыр зэпхь-кІыжыны плъэкІыштыгъ, тырку-ми дэгъоу къагурэлэ тыхэкуж дгъэзэжыы зэрэтшІоигъор. Сэ илъэс къыхэкІырэр Адыгеим

хъагъэху бэмэ кІалъэкІы-кІыштыгъ. Сьд фэдизрэ джыри кын тшъчынэу щыта тилъэпкъкІэ, джыри игъо хъугъэба тызэрэгъотыжы-нэу, тызэхэхъажынынэу, на-сып дгъотыжынынэу?

ДЭРБЭ Тимур.

(Джыри къыкІэлъыкІошты).

Адыгэ лъэпкъым Тхьабысымэ Умар иорэдхэм итворчестви осэихо афешы. Иорэдхэр цыф жьыгъэхэм къафоным, ягунэс хъуным Умар кIэхъопсыщтыгъ ыкIи зыфэягъэри къыдэхъугъ. ЯгумэкIхэр, ягунысэхэр, ягугъанIэхэр икъоу къызэрэраIотыкIыщтыгъэм, лъэхъаным изъыкъащ зэращызэхуиIэщтыгъэм къахэкIэу, цыфхэм ахэр шIу альэгъуштыгъэх ыкIи къафонэуи якIэсагъ. Ащ иорэдхэр тишъоф хъоопыцхэм, тишэн-хэбз дахэхэм, тикъоджэ, станицэ, къэлэ шIагъохэм, Урысыем идзэрэ ифлотрэ ягъэхъагъэхэм афэгъэхъыгъэх.

Тхьабысымым имузыкэ жьынч гум зыкырегъэпхъуатэ, мэкъамэхэр зэрэзэпигъащхэрэмкIэ, икызырыкIуагъэкIэ, шIыкIэ-амалэу ыгъэ-федэхэрэмкIэ цыфхэм агу лъэлэсы...

Къуаджэу Фэдзи, Адыгейм ичIыпIэ зэфэшъхъафхэм лъэпкъ ордэIохэм, шыкIэныцанаохэм, къамылапыцэхэм, пычынаохэм къащырагъа-Iохэрэм ядэлунэу кIэлэцIыкIум икIэсагъ...

Тхьабысымэ Умар иорэдкъэлукIэ зыхэбгъэкIокIэн шылагъэп. Гум имыкIыжъыр мэкъэ чанкIэ ащ урыс, адыгэ, лъэпкъ ордэхэр, IэкIыб къэралхэм, тыхэгъэгу ащыпсэурэ композиторхэм яклассикэ къыхахыгъэхэр, ежъ ыусыгъэ ордэхэр ыгуи ыпси етыгъэу къыIоштыгъэх.

Адыгэхэм ялъэпкъ ордэхэр Умар нахьи нахышIоу къэзыIон къэгъотыгъоягъ. Иорэдхэр арымэ, ежъ фэдэу гум лъыIэсэу зыми къыIон ылъэкIыщтыгъэп.

Тхьабысымэ Умар итворчествэ адыгэ музыкальнэ культурэм ынап. Дунаим тет адыгэхэр ащ иорэдхэм ягуанэу ядэлх ыкIи якIэсэу къаIо. Ахэр Темыр Кавказым иорэдыIо анахэ дэгъухэм ярепертуар хэхъэх.

Тхьабысымым иорэдхэм шыIэныгъэм уфэгъэблэ, лъэпкъым къырыкIоштым урагъэгупысэ. Ащ имэкъамэхэмрэ фольклорымрэ язэпхыныгъэ сыдигъуи зэхэишIэ.

Адыгэ ордэым хэхъоныгъэихо езыгъэишIыгъэ композиторыр сыдигъуи осэихо къыфэзышIыщтыгъэ цыф жьыгъэхэм ягъусэу ренэу хъугъэ-шIагъэхэм япчэгу итыгъ.

Иорэдхэр цIэлэфэ цыф шIагъор ащыгъупышщитэн.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

Тхьабысымэ Умар зышымIэжъыр илъэсипшIым ехъугъэш, къэтIон тлъэкIышт ащ итворчествэ кIуачIэ зынысырэр уахътэм дэгъоу къызэригъэлъэгъуагъэр. Тьдэрэ хэгъэгу шыпсэурэ адыги ащ иорэдхэр зэришIэрэм сицыхъэ тель.

Мы цыф шIагъом итворчествэ фэдэу, ишыIэныгъэ гъогуи къызэрыкIуагъэп. Тхьабысымэ Умар 1919-рэ илъэсым къуаджэу Фэдз къышыхъугъ. ИцIыкIу-гъом щегъэжъагъэу музыкэм фэцагъэу шытыгъ, пщынэ еоштыгъ, ордэ къыIоштыгъ, къашъоштыгъ, илэгъухэр зыхэт музыкальнэ коллективхэр зэхищщтыгъэх. Ау профессиональнэ музыкэм жьэу къыфэкIуагъэп. Ащ пымыхъэзэ, дзэм къулыкъу шыхыгъ, Хэгъэгу зэошхом хэлэжъагъ.

Джэгухэр афигъэ-джэгущтыгъэх. Ежъ къызэриIотэжышты-

гъэмкIэ, ахэр гъэсэпIэ дэгъоу илагъэх. Чэщ ренным пщынэм къеоу, нысэр афырищыжъэу хъуштыгъэ. Ау зэрэпшыгъэр зыкIи къызхигъэ-щыштыгъэп. Пщынаохэм къахэкIыштыгъэх ащ фэдизэу яIоф емыгугъухэрэр. Чэфыр зыкIэт купым ахэм яхэукъоныгъэхэм гу алъимытэнэу къащы-хъуштыгъэщтын. Ау Тхьабысымэ Умар ащ фэдэ егъашIи ышлагъэп, нысэищ джэгур дахэу афигъэджэгущтыгъ, ипщы-нэеуакIэкIэ адрэхэм къахэщыштыгъ. Ащ къыригъэлорэ мэкъамэхэр гум хэтIысхъэщтыгъэх, пчэ-гум укыхъанэу уфаеу уащIыштыгъ, плъапэмэ закъырагъэпхъуатэ-щтыгъ.

Хэгъэгу зэошхом ыпэкIэ адыгэ къуаджэхэм пщынэо сэнэхъатым мэхъанэшо ратыштыгъэп. Непи арыба зэрэщытыр. Арыти, Умар Тамбовскэ артиллерийскэ училищым чIэхъагъ.

Хэгъэгу зэошхом къызе-

жъэкIэ, ащ имашIо пэхъэ. Зэо гукъэкIыжъ хыльгэхэм къатегуштыIэныр ащ икIэсагъэп: «... Хэгъэгу зэошхом илъэхъан артиллериейм сыхэттыгъ. 1940-рэ илъэсым Сталиным артиллерийер «заом и Тхьэу» ыльытэгъагъ ыкIи а цIэ лъапIэри къыгъэшъыпкъэжыгъ. Дэгъоу уIэшыгъэ артиллерийер арыпым ипытэпIэ чIыпIэхэм япхырытхъункIэ апшъэрэ мэхъанэ зылагъэр, танкхэмрэ лъэсыдзэмрэ лъыкIотэнхэм иамал ащ къытыштыгъ.

Заом илъэхъан ордэыр IэпыIэгъушхоу тилагъ, ащ тыгу ыгъэкIодыштыгъэп, чIыпIэ зэжъубэмэ тарышъыжыгъ. Заом фэхъурэ зэпыугъохэм ордэхэм тядэлунэуи къэтIонэуи тикIэсагъ. ТикIэсэ дэдагъэр В. Гусевым игушIэхэм арыль ордэу «Артиллеристхэм яорэд» зыфиIоу Тихон Хренниковым ытхыгъэр ары. Фильмэу «Зэо ужым, пчыхъэм сыхъатыр 6-м» зыфиIорэр 1944-рэ илъэсым къызагъэлъагъом ар апэрэу зэхэтхыгъагъ ыкIи ащ лъыпытэу тыгу хэпкIэгъагъ. Мы ордэым псэемыблэжъэу зихэгъэгу ишъхъафитыныгъэ къэзыгъэгъунэщтыгъэхэ, теклоныгъэр къэзыгъэблагъэщтыгъэхэ артиллеристхэм ягугъэ-гупшысэхэр дэгъоу къыплыгъэ-Iэсыщтыгъэх.

Я 41-рэ илъэсым Ленинград, Можайскэ, Великие Луки, Валдай, Херсон дэжъ тыщызао зэхъуми, ащ нэужкIи теклоныгъэ къызэрэдэтыштым игугъапIэ тIэкIэзэу къыхэкIыгъэп. Ау Тихон Хренниковым зэхилъхэгъэ ордэыр зызэхэтэхым, теклоныгъэр зэрэмычыжъэжъыр къыд-гурыIуагъ. Заом илъэхъан

ащ фэдэ ордэхэм мэхъанэшо ялагъ. Пушкин, танк лъэпкъыкIэхэм ягъусэу ахэми теклоныгъэр къытфагъэблэгъагъ. Iэшэ пэрытхэр уилэ къодыекIэ икыштыгъэп, ахэргу кIочIэшхо зылэ дзэкIолIэхэм агъэIорышIэн фэягъэ.

Мы ордэыр зэхэсхыкъэс зэо гъогухэм, къыздэзэо гъэныбджэгъухэм, меди-

хыгъэу ыужыкIэ Тхьабысымэ Умар произведение дэгъубэ зэхилъхъагъ. А темэр ишыIэныгъэ зэрэщытэу шыпхырищыгъ. Итворчествэ цыфхэм агу рыхъыным паешъхъах уимыIэу Iоф зыдэпшIэжъын фае. Угу пэблэгъэ темэхэр арыузыдэлэжъын фаер. Тхьабысымэ Умар сыдигъуи а шапхэхэм арыгъозагъ. Ащ иорэдхэр заом, лъыхъужыныгъэм, шIульэгъум, IофшIэным афэгъэхыгъэх. ДзэкIолIым, лэжъаIом ыгукIэ ахэр пэблагъэх.

Умар гурыт еджапIэм ордэIоным шыфигъасэхэ зэхъум, ащ иеджэкIуабэмэ ящыIэныгъэ музыкэм рапхыгъ. Музыкант хъугъи мыхъугъи ахэм къахэкIыгъ, ау Тхьабысымэ

Концерт бюрор 1963-рэ илъэсым зызэхашэ нэуж Умар Хъациц ыкъор ордэымрэ къашъомрэкIэ Адыгэ ансамблэм иорэдыIоу, иконцертмейстерэу шытыгъ. Тьдэ зыщIэи, Умар ипщынэ зылэкIитупшыщтыгъэп, нэужым аккордеоным къыригъэ-Iонэу зырегъасэ ыкIи ащ иамалхэм зарегъэушъомбгъу.

Илъэс 11-рэ Тхьабысымэ Умар Налщык ифилармоние иорэдыIоу пащэу Къэбэртгэе-Бэлъкъарым Iоф шишIагъ, еIанэ Мыекъопэ филармонием шылэжъагъ. Концертыбэ чIыпIэ зэфэшъхъафмэ къащытыгъ, ордэусынри IэкIыбышIыштыгъэп. Композиторыр псэузэ, ахэм ащыщыбэхэр классикэм хэхъагъэх.

Умар Хъациц ыкъом

Тхьабысымэ Умар

Урысыемрэ Адыгеймрэ январонэ артистэу, Пшызэ шъолъыр искусствэхэмкIэ изаслуженнэ IофышIэшхоу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шIухъафтын илауреатэу, къалэу Мыекъуапэ ицIыф гъэшIуагъэу, Адыгэ Республикэм икомполиторхэм я Союз итхъамэтэ гъэшIуагъэу, заомрэ IофшIэнымрэ яветеранэу, джырэ адыгэ музыкэм илъэпсэхэщэу, ордэдыIоу, композиторэу Тхьабысымэ Умар Хъациц ыкъор къызыхъугъэр шышъхъэлум и 16-м илъэс 90-рэ хъугъэ.

цинэ къулыкъум икапитанэу, операция сызышIи, ятIонэрэу дунаим сыкытезгъэхъожьыгъэ Зинаидэ Гордиевскэм гукIэ зафэсэгъэзэжы...

Фильмэм хэттыгъэ артистхэм афэдэу кIалэхэмрэ пшъашъэхэмрэ зэо ужым, пчыхъэм сыхъатыр 6-м, зэлукIэнхэу Iуагъэ зэдашIыштыгъ. Фронтым Iутыгъэхэри, тылым шылагъэхэри теклоныгъэм дэгъуIэщтыгъэх, ашIуабэ шIэу зэо ужым, пчыхъэм сыхъатыр 6-м, зэрэзэлукIэщтхэм ежэщтыгъэх.

1946-рэ илъэсым Умар ядэжъ къегъэзэжы, Фэдз, еIанэ Кошхъаблэ культурэмкIэ и Унэ директорэу ыкIи художественнэ пащэу Iоф ащешIэ. Ордэхэр къэзылорэ, къашъохэр къэзышIырэ ансамблэу ыужыкIэ зищытхэу Iуштыр зэхэщэ.

Умар ордэусынры жьэуригъэжъагъэп. Заор, зэоуж илъэс къынхэр зыпэкIэ-кIыхэ нэуж, цыф чъэпхыгъэу, ащ ордэусыным зыфигъэзагъ. Умар иапэрэ ордэ лъапсэ фэхъугъэр Жэнэ Къырымизэ иусэу «ДзэкIолIым иписъмэ» зыфиIорэр ары. Зэо гукъэкIыжъхэм афэгъэ-

Умар зэрэригъэ-джагъэхэм ахэр лъэшэу рэгъушхох.

Г а л с т у к плыжъхэр зыпшъэ дэлыгъэ пионерхэр игъусэхэу псынклэу зызыгъазэщтыгъэ кIэлэегъаджэр районым имузыкальнэ шыIэныгъэ ипчэгу ит зэпытыгъ. ЕджапIэм шызэхэщэгъэ хорым, район самодеятельностым ягъусэу ренэу ар концертхэм ахэлэжъэщтыгъ. А зигугъу къэтшIыштыгъэ лъэхъаным къуаджэм кIэлэегъаджэм лъытэныгъэшхо щырилагъ, бэрэ ар у п ч I э ж ь э г ь у ашIыштыгъ.

Кошхъаблэ къышыхъугъэ тхэкIо цIэрыIоу КIэрэщэ Тембот Умар нэлэуасэ зыфэхъум, ащ зэчыишхо зэрэхэлъыр къыгурыIуагъ ыкIи Мыекъуапэ къэкIоныш, итворчествэ зыригъэушъомбгунэу къытыригъэнагъ. Ар зэрэхэмыукъуагъэри нэужым уахътэм дэгъоу къыушыхъатыжыгъ.

музыкальнэ гъэсэнныгъэ гъэнэфагъэ зэригъэгъотыгъагъэп. Ау Тхьэм къыфигъэшъошэгъэ зэчыишхом, дэгъоу зэрэзыдэлэжъэжыгъэм яшIуагъэкIэ, композиторскэ IэпIэсэныгъэ ин иIэ хъугъагъэ. АщкIэ ишIогъэшхо къэкIуагъ илъэсыбэрэ джэгухэр зэригъэджэгугъэ-

хэм ыкIи лъэпкь орэды-лохэм кьалохэрэм зэрдэ-луштыгъэм.

Адыгэ научнэ-ушэткIо институтым иэкспедициехэм Умар ахэлажэ зэхъуми фольклорым нахь куоу Iоф дишIэщтыгъ, лъэпкь мэкъамэхэр зыпкырищэщтыгъэх, итворчестви ахэм кьагъэбаищтыгъ.

Творческэ зэIукиэхэм, адыгэ фольклорым хэшIыкIышхо физиIэгъэ тхакIохэу КIэрэщэ Темботрэ КIышхэкъо Алим-рэ яшлогъэшхо кьэкIуагъ композиторыр ылъэ теуцонымкIэ. Орэдхэу «О унитIу», «Сикъуадж», «Адыгэ пщын», «СикIасэм сыкьыдэшхо», «Пшгашгэм игупшыс», «Сыда кьэхъугъэр джы», «Адыгэхэм яхэку», «Ныб-

кыфэкъин, совет лъэханми ары зэрэщытыгъэр. Музыкантым орэд кьызэриIон, Iэмэ-псымэм кьызэрэригъэIон, музыкы

орэдэу «Песня бродяги», В. Соловьев-Седоим иорэдэу «Где же вы теперь, друзья-однополчане?» , художественнэ фильмэу

Джыри гухэлтыбэ илагъ, ау а пстэури кьыдэхъунэу игъо фифэжыгъэп.

Композиторэу тхэкIы-

иорэдхэмкIэ

джэгъум иорэд», «Адыгэ кьуаджэхэр», «УIумы-кIот», «Мыекъопэ вальс», «Налмэсыр кьэшхо» зыфилохэрэр ыкIи нэмыкыбэ зэхелъхэ.

Тхьабысымэ Умар итворчествэ лъэпкь мэкъамэхэр лъэшэу кьыхэщы. Ащ имэкъамэхэмрэ лъэпкь орэдхэмрэ бэрэ зэхагъэкъуакIэу кьыхэкIы.

Мэкъэ Iэтыгъэ дахэкIэ Тхьабысымэ Умар орэд кьылоштыгъ. Ар сценэм кьыфэхъугъэм фэдагъ. ОрэдыIон, композиторым, музыкантым Тхьэр лъэшэу кьетэгъагъ. Загъорэ изакъоу ащ авторскэ концертхэр кьытыштыгъэх, сыхъатиш фэдиэрэ ахэм акъудыеу кьыхэкIыштыгъ. Концертхэм япрограммэ лъэпкь орэдхэр, еж ытхыгъэхэр хэтыгъэх, урыс, итальянскэ орэдхэри ащ кьылоу хъуштыгъэ.

Композиторым имузыкальнэ кIэн бай вокальнэ-хор произведение 600-м ехъу хэхэ, симфоническэ сюитэхэр, поэмэхэр, рапсодиехэр, концертхэр, духовой оркестрэм, драматическэ театрэм ыкIи кIэлэцIыкIухэм апае музыкэр ащ иIэх. Тхьабысымым ищылэныгъэрэ музыкэмрэ зэкIэрычыгъэу кьызышIобгъэшIын плъэкIыштэп. «Музыкант сыхъунэу арыштын сэ сыкьызыфэхъугъэр, инженерэу е врачэу Iоф сшIэу зыкIи кьызыщыгъэхъун слъэкIырэп», — ылоштыгъ ащ еж ышхъэ фэгъэхыгъэу.

Творчествэм пылъ цыфым тинепэрэ мафэ

джыри кьытхэт

«Разные судьбы» зыфи-Иорэм кьыхэхыгъэу, Н. Богословскэм иорэдэу «Романс Рощина» зыфиIорэр кьылоштыгъэх.

жыыгъэм лъэуж дахэ кьытфигъэнагъ, ащ иорэдхэр телевидениеми, радиомы кьащырагъало. Цыф кьызэры-кIомэ ахэр якIасэх.

ытхын фаемкIэ узыгъэсэщтыр джашыгъуми багъэ. Ау Умар сыдигъуи шъыпкъалоу щытыгъ, IэнатIэу алыгъым емылтыгъэу, нэиутэу ыгу илгыр арилоштыгъ. Загъорэ ащ ищылэныгъэ кьыгъэхьылъэщтыгъ. Ау композиторым ишIошхъуныгъэ зэблихъоу кьыхэкIыгъэп.

Бэ темышIэу Тхьабысымым ищытхъу зелэты. Тихэгъэгу имызакъоу, Дамаски, Стамбули, Анкараи, Аммани, тилъэпкьэгъухэр зыщыпсэурэ чышIэ пстэуми ащ иорэдхэм тамэ ашагъоты.

Умар Хьаиц ыкъом сэмэркъэушхо хэлъыгъ, ау репетициехэм ялэхъан зызэхуигъуаештыгъ, кьэ-гужьохэрэм зэрафэмы-разэр кьыхэщыштыгъ, Iэдзбышхо хэлъыгъ ыкIи адрэхэми ахэлъыным пылгыгъ.

Еж ытхыгъэ орэдхэм анэмыкIэу Тхьабысымэ Умар А. Бабаевым иорэдэу «Я встретил девушку» зыфиIорэр, художественнэ фильмэу «Хитрость старого Ашира» кьыхэхыгъэу, А. Бабаевым иорэдэу «Любимые глаза», М. Табачниковым иорэдэу «У Черного моря» зыфиIорэр, А. Айвазян иорэдэу «Караван», П. Лещенкэм иорэдэу «Журавли» зыфиIорэр, художественнэ фильмэу «Бродяга» кьыхэхыгъэ

Мафэ кьэс ащ орэдышъор кIыригъэщэу щысыштыгъ, загъорэ ыпэкIэ ытхыгъэ мэкъамэхэм кьафигъэзэжыштыгъ, мэкъамэкIэхэри кьыхихыштыгъ. Ахэм ащышхэр егIанэ орэдхэм ашигъэфедэжыштыгъ.

Тхьабысымэ Умар ныбджэгъубэ илагъэп. Еж кьыпэблэгъэ цыфхэмкIэ ащ ыгу зэлухыгъагъ, хьалэлэу афыштыгъ. Щылэныгъэ гъогу гъэшIэгъонэу кьыкIугъэм щыщ кьэбар зэфэшхьафхэр кьылотэныр ащ икIэсагъ. Зи хигъэхъонэуи ищыкIэгъагъэп, джарэуштэу ищылэныгъэ гъогу ушгъэгъагъ.

Аужырэ илбэхсэм Умар Хьаиц ыкъор бэрэ сымаджэщтыгъ, унэм кьыкIыжыштыгъэп. Ыпхъу нахьыжъэу Эммэ ащ кьыдекIокIыштыгъ. ИтворчествэкIэ ары упчIэжыгъу закъоу илбэхыбэрэ илагъэр.

СыкIэупчIэнэу Умар дэжъ сызыкIокIэ, пытагъэу, шэлагъэу ащ хэлъыгъэр згъэшIагъоштыгъэ. Ащ сыдигъуи псауныгъэшхо илагъэп, заом хыхыгъэ улагъэхэм джы зыкырагъашIэщтыгъ. Ау ветераным ыгу кIодыгъэу зыкIи сырихыылагъэп. Ыгу узыштыгъэми, ылъакъохэр пщыштыгъэхэми, гъэ-ретынчъу щытыгъэми, IофшIэныр IэкIыб ышIыштыгъэп. ТIэкIу нахьышIуло кьызыхьукIэ кьэлэмыр ыштэти, тхэщтыгъ.

Тхьабысымэ Умар игушIыIэхэмкIэ ситхыгъэ кьэсыухыжы сшIоигъу: «Зэманым ижыкыащэ зэхэзымышIэрэр, лъэпкь творчествэм ипсынэ-кIэчъ мычъакъо зымыгъэфедэрэр композитор шъыпкьэ хъун ылъэкIыштэп. Симузыкэ силъэпкь ишIоигъоныгъэхэр, игугъапIэхэр, ащ итарихъ, джырэ лъэхъаныр кьышислотыкIынэу сыпыл. Сиорэдхэр сызфэпсэурэ, жьы кьызыфэсшэрэ, сызыфэусэрэ цыфхэм яеу хъуным сыкIэхъопсы».

ТЫКЪО КъэпIлан.
Урысые Федерацием искусствэхэмкIэ изаслуженнэ
IофышIэишху, Адыгеимрэ КъэрэцIэ-Щэрджэсымрэ янароднэ артист,
Урысыем икомпозиторхэм я Союз иIофышIэ гэшIуагъ,
культурэмрэ искусствэхэмрэкIэ Краснодар кьэралыгъо университетым иакадемик гэшIуагъ,
АМАН-м ичлен-корреспондент,
композитор.

Сурэтхэм арыгхэр: **Советскэ дзэм игвардие имладшэ лейтенантэу Тхьабысымэ Умар (зэу ужым, 1945-рэ илбэхым тырахыгъ); 1990-рэ илбэхым Тхьабысымэ Умар тырахыгъэ сурэтыр; Кьалэу Мыекъуапэ игимн кьызыхахы нэуж Тхьабысымэ Умар-рэ Тыкьо КъэпIланрэ.**

Шъхьащэфыж кьыратхыкIыхэрэр

мэщытыр нахь дахэ хъушт

Тикъуаджэу Шъхьащэфыж дэт мэщытым чылэр кьегъэдахэ ыкIи ащ цыфхэр лъэшэу рэгъушхох, шIой гори ащ ицагу дэлъэгъоштэп. Адыгэ чылэм щыпсэурэ цыфхэмкIэ мэщытым мэхъанэшхо зэриIэр кьыдалыти, ащ изетегъэпсыхъан джырэблагъэ ыуж ихъагъэх.

ЫпэкIэ мэщыт шагум тыдэкIи мыжъо гъэчъыгъэшхохэр телъыгъэх, ау зэрэчагъэхэм кьыхэкIыкIэ, ахэр зэблэхъугъэнхэр нахь тэрэзэу кьоджэдэхэм алъытагъ.

— Ахэм ачIыпIэкIэ плитэ цыкIухэр шагум дэтлхъанхэу итхъухагъ, — еIо кьоджэ быслымэн обществэм изещакIоу Хьатыукъо Хьызыр. — Ащ нэмыкIэу псыр зэрыкIорэ трубэхэр зэблэхъуштых, унэкъыи, кIашъуи кьэдгъэлэщтых. Джащ фэдэу мэщытым ыкIоцI гъэфэбэгъэным фэшI газ хъаку (котел) кIэпс тшэфыгъэ. Мэщытым икьекIолIапIэхэри асфальткIэ тпIэщтых.

Мэщытым изетегъэпсыхъан пэлухащт ахышэр кьэзыгIупшыгъэ район депутатэу Курызэ Аслъан кьоджэдэхэр лъэшэу фэразэх.

ИМАМЫМ ОРДЕН КЪЫРАТЫГЪ

Сыдигъуи тикъоджэдэхэр диным пылгыгъэх ыкIи пылгых. Дин тэрэзым мыхъуным уфищэрэп.

Шъхьащэфыж ефэнд дэй илагъэу кьыпфэ-лоштэп. Хьатыукъо Юсыф, Шумэфэ Хьаджэ-бий, Огъурлэ Хьымэр, Дзунэжъ Мыхъамэт — мыхэр непэ кьытхэмытыжыых нахь мышIэми, цыфхэм ащыгъушхэрэп, ягугъу дахэкIэ ашIы.

Мары илбэх заулэ хъугъэшъ ефэндыгъор зэрехъэ ИсмэлI Рэмэзанэ. Хьэджелэ Хьазбулат диньр куоу зыгу изыубытагъэхэм ащыш, мэщытыр ылэ кьыралъхъагъэшъ, а Iофым чанэу, гьетыныгъэ фыриIэу пылъ.

— Джырэ уахътэ мэщытым ныбжыкIабэ кьекIуалIэ зэрэхъугъэм лъэшэу тегъэгъушIо, — еIо тиефэнд. — ТиныбжыкIэхэр гъогу кьытещыгъэнхэмкIэ ащ мэхъанэшхо иI.

Успенскэ районым непэрэ мафэхэм яхъулIэу мэщытиш шагъэпсыгъ. Ахэм яIоф зэнкIэн ыкIи цыфхэм шIуагъэ кьафахьын фае.

Тирайон иимамэу Хьатыукъо КIышмай Юсыф ыкъом орден кьызэрэратыгъэр апэ сшIошъ хъугъэп. А тын лъапIэр диньр гъэпытэгъэным ила-хьышIу зэрэхишIыхъэрэм пае ащ кьыфагъэшъошагъ. Мы кьэбарыр злгызышIэгъэ цыфхэр зэкIэ Имамным фэгъушIуагъэх.

ЧЭТХЭР АХЪУХ

Мы аужырэ мазэхэм тикъоджэдэхэм чэтхэр нахьыбэу ахъух хъугъэ. Анахьыбэу кьащэфэу ахъурэр бройлер чэт лъэпкыр ары. Мэлылфэгъу мазэм кьоджэдэхэм бройлер чэтжыые 1500-рэ, жьоныгъокIэ мазэм — 1600-рэ, мэкъуогъу мазэм — 7000 ащэфыгъ.

Исмэлэ Светланэ мэлылфэгъу мазэм чэтжыые 200-у ыщэфыгъэм хэкIыгъэ щымыIэу ехъух.

— СтудентитIу тиунагъокIэ тил, — кьелуатэ Светланэ. — Ахэм лы ашхын фае. Чэтхэр сшэхъуи кьыхэкIы. Сишхъэгъуси сигуаши кьыз-дэлэпыIэх ахэм ялыгъынкIэ.

Светланэ ишхъэгъусэ Ибрахьимэ ышпыпхъоу Шумэфэ Марьяни чэтжыые 200 ыщэфыгъ. Марьянэ кьоджэ администрацием шэлажэ нахь мышIэми, джаш фэдиз чэтжыые ылыгъ. Бзылфыгъэм дэгъоу дэлэпыIэх илIырэ икIалэрэ.

Чэтжыые 50-м кьышчымыкIэу ащэфыгъэу ахъу Хажэхэм, Мэлахъохэм, Быехэм, Нарэхэм, Бэкы-рэхэм яунагъохэм.

НАРТ Амин.

Успенскэ район.
Шъхьащэфыж.

Социальнэ Иофшэным

ПАНСИОНАТЫР

ФЭБЭЩТА?

дением щызыгъэцкэштыр зэнэкъокъу шыклэм тетэу кыхахыгъ. А фитыныгъэр аукционым кышчыдзыхыгъэ фирмэу «Блок» зыфилорэм Иофшэнэу мы пансионатым шигъэцкэштым сомэ мин 306-рэ тыригъэфэшт. Фабэр къэзытыр системэм игъэкъэжыны пачкватлупшыгъэ мин 338-м щыцэу пансионатым кыфнэжырэ зыщыгыклэхэр унэм

Ащ лъэшэу щэгугъых Адыгэ Республикэм ИофшэнымкIэ ыкIи социальнэ хэбоньгэмкIэ и Министерствэ Мыекхонэ пансионатэу нэж-лужхэмрэ сэкъатныгъэ зилэхэмрэ зыщалыгъэхэм ипашэхэри. Сыда плэмэ пансионатэу «Уют» зыфилорэм идиректорэу Михаил Кнышенкэм кызыриуагъэмкIэ, 2001-рэ илэсым кышгъэжыгъэу гъэцкэжыны Иофшэнхэр зыщызэрамыхыгъэ псэуалэм шыкIэгъабэ илэ хуыгъэ. Анахь гумэкIыгъохэм ащыщыгъ цыфхэр зэрысхэ унэхэм ягъэфэбэн. Трубуу жы хуыгъэхэр «адыжхэзэ» езыщыгъагъэх, ау ахэм язэблэхун фежхэнхэ амалджырэ нэс агъотыгъэл.

— Непэ тызыхэт финанскризисым кыныгъэу гъэнфэгъэхэр кызыдихыгъэх, — ело директором. — Арэу щыт нахь мышIами, Адыгэ Респуб-

ликэм ИофшэнымкIэ ыкIи социальнэ хэбоньгэмкIэ и Министерствэ сомэ мин 338-рэ кытфитлупшыгъ. Ащ ишIуагъэкIэ Иофшэнхэр едгъэжыгъэх, фабэр къэзытыр системэр дгъэкIэжыныу тыублагъэ. Хабзэ зэрэхуыгъэу, ащ фэдэ Иофшэнхэр къэралыгъо учреж-

игъэфэбэн зыпкэ игъэуцожыгъэным пэлуагъэхан гухэлъ яI. Ау системэр зэрэпсаоу агъэцкэжыныным пачджыри мыхэм мылкъу ящыклагъ.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.
Сурэтхэр Iэшгынэ Аслъан тырихыгъэх.

ПСАУНЫГЪ

Еджаплэхэм ачIэхъажыщтхэм
аналэ нахь атырагъэтыщт

Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ Дунэе организацием ибюрохэу регионхэм ащылэхэм къатырэ пчъагъэхэм кызырагъэлабгорэмкIэ, зэпахырэ узэу А/Н1Н1-м («свиной грипп»

зыфилорэм) ивирус кыхэкIырэр кызыузыгъэу шышхъэлум и 23-м ехуэлэу дунаим шагъэунэ-фыгъэр нэбгырэ 250595-рэ. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 2539-р ащ иллыкIыгъ.

Урысые Федерацием а вирус нэбгыри 156-мэ яIэу шагъэунэфыгъэу кылуагъ къэралыгъом исанитар врач шхъалэу Геннадий Онищенко. «Тэ тикъэралыгъо фэдизымкIэ ар бэп, — кыхыгъэщыгъ ащ, — къэлэшхэхэм ащылсэу гриппыр кызыутэкIыхэрэм ябагъэ зынэсырэ пчъагъэм егъэпшагъэм».

Урысые Федерацием исанитар врач шхъалэу пэшлорыгъэшэу кызырилорэмкIэ, «бжыхъэ нэс Иофым зэхьокIыныгъэххо фэхуыгъэп, ау гриппым иинфекцие зызыригъэпсыщтыр къэпшIэнэу щытэп. Арэу щытми, егъэлыгъэу гумэкIыгъо кытхэзылхъан фэдэ щыIэп...» Анахь пшэрыл шхъалэу медицинэм илофшIэхэм ащ къафигъэуцугъэр а зэпахырэ узыр зышагъэунэфыгъэ чыплэхэм ащыла-гъэхэу, джы Ионыгъом и 1-м еджаплэхэм къахIолIэжыщтхэм япсауныгъэ изытэт тэрэуу уплэкIугъэныр ары.

(Тикорр.).

Хэта «Иофшэным
иветеран» щытхуыцIэр
зыфагъэшъуашэрэр?

Адыгэ Республикэм «Иофшэным иветеран» щытхуыцIэр зыфагъэшъошэгъэ нэбгырэ 32 763-рэ ис. Илэсыбэрэ илофшIэн чанэу зэригъэцкэжыгъэмкIэ республикэм хэбоньгъэ ышIыным зилахышIу хэзылхъагъэхэр ары мы цIэ лъапIэмкIэ кыхагъэшыхэрэр. Ащ фэгъэхыгъэ законным кызырэдильгытэрэм тетэу, Иофшэным иветеранхэр пенсиом зыкIохэкIэ, мазэ къэс сомэ 268-рэ чыпч 33-рэ, гъогупкIэм пэлуагъэханэу сомэ 50 къаратын фаеу щыт. Ащ имызакъоу псэу-плэ-коммунальнэ фэло-фашIэхэм апаIуагъэхэр ахъщэм щыщ Iахъ къафегъэзжы, ыпкIэ хэмылэу цэхэр Iуагъэуцонхэ алъэкIыщт. Иофшэным иветеранэу Адыгеим щыпсэхэрэм социальнэ Iэпылэгъу ятыгъэным илэс къэс сомэ миллион 280-рэ фэдиз республикэ бюджетым кыхэхыгъэу пэлуагъэхэ.

АР-м ИофшэнымкIэ ыкIи социальнэ хэбоньгэмкIэ и Министерствэ мы щытхуыцIэр къаратыным фэшI тхылъэу цыфхэм къагъэхъазырыгъэхэм ахэплэщт коммиссией зехицагъэм ежэ илофшIэхэм ямызакъоу, финансхэмкIэ Министерствэм, АР-м и Президент ыкIи министрэхэм я Кабинет я Администрации ялофшIэхэр, ветеранхэм я Совет, профсоюзхэм я Федерация ахэтхэр хагъэхъагъэх. Мазэ къэс коммиссией зэхэсыгъо зэхэщэш, тхылъхэм ахэплэ.

«Иофшэным иветеран» щытхуыцIэр кыфагъэшъошэнэу тхылъхэр къэзыгъэхъазырын зылэкIыщтхэр бзылфыгъэу илэс 20-м нахь мымакIэу ИофшIэнIэ Iуыгъэхэмрэ хулыфыгъэу илэс 25-м кышчымыкIэу зышлагъэхэмрэ ары. Мыхэм ИофшIэгъэ илэсхэм ямызакъоу, къэралыгъо наградэхэр е Иофэу ышлагъэр кызырэхъагъэ-

щырэ тамыгъэхэр (орденхэр, медальхэр, СССР-м, РСФСР-м ыкIи УФ-м ящытхуыцIэхэр) яIэнхэ фае. Ахэм ащыщ зилэм ыныбжэ емылтыгъэу щытхуыцIэр фагъэшъуашэ, ау фэгъэклотэнэу илэхэр зигъэфедэнхэ ылэкIыщтыр пенсиом зыкIорэм ыуж.

2008-рэ илэсым ищылэ мазэ и 1-м кышчыублагъэу законным шэпхакIэу кыгъэуцугъэхэм кIуачIэ яIэ зэрэхуыгъэр шьугу къэтэгъэкIыжы. Ахэм кызырэдальгытэрэмкIэ, бзылфыгъэу илэс 40-м нахь мымакIэу ыкIи хулыфыгъэу илэс 45-м кышчымыкIэу Иоф зышлагъэхэм, «Адыгеим и Щытхуы-зехъ», Къэралыгъо Советым — Хасэм итамыгъэу «Закон. Долг. Честь» зыфилорэм кызыфагъэшъошагъэхэм (бзылфыгъэмэ илэс 20-м нахь мымакIэу, хулыфыгъэмэ илэс 25-м кышчымыкIэу Иоф зышлагъэхэм) Иофшэным иветеранхэм афагъэнэфэгъэ социальнэ Iэпылэгъу къаратынэу атефэ.

«Иофшэным иветеран» щытхуыцIэр кыуатыным пачэ цыфхэр социальнэу къэухъумэгъэнхэмкIэ кыулыкIоу узыщыпсэурэ чыплэм щыIэм тхылъхэр епхыылэнхэ фаеу щыт. Мы илэсыр кызылхъагъэм кышчыублагъэу коммиссией нэбгырэ 967-мэ къагъэхъазырыгъэ тхылъхэм ахэплэ. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 520-р ары «Иофшэным иветеран» щытхуыцIэр зыфагъэшъошагъэр. Адрэхэм (ИофшIэгъэ илэс 40 ыкIи нахьыбэ зылэхэм) социальнэ Iэпылэгъоу ыкIи мазэ къэс къаратыщт ахъщэу ветеранхэм афагъэнэфэгъэр къаратынэу коммиссией рихъухъагъ.

АР-м ИофшэнымкIэ ыкIи социальнэ хэбоньгэмкIэ и Министерствэ ипресс-кыулыкIу

1993
ACTIVE
Language Centre
ЦЕНТР ИЗУЧЕНИЯ ЯЗЫКОВ
БЭЗ ЗЭГЪЭШIЭН ГУПЧ

UNIVERSITY of CAMBRIDGE
ESOL Examinations
Institution for Examiners of English Language

Обучение языкам:
компетентно
комфортно
результативно

• АНГЛИЙСКИЙ
• ФРАНЦУЗСКИЙ
• НЕМЕЦКИЙ

• РУССКИЙ
• АДЫГЕЙСКИЙ

Запись в «АКТИВ» с 15 августа ежедневно по адресу:
385000, г. Майкоп, ул. Ленина, 36. тел. 52-17-63

УЧЕБНЫЙ ГОД: 1 СЕНТЯБРЯ - 30 ИЮНЯ

Филиалы:
Ленинская № 1 А/М 222214 от 11.01.2008 г.
Министерства и науки РА

1. г. Адыгейск, ул. Чайковского, 13, тел.: 9-24-07
2. пос. Тульский, ул. Первомайская, 232, СОИИ № 1

МЫ ХОТИМ, ЧТОБЫ ВЫ ЗНАЛИ И УМЕЛИ БОЛЬШЕ ДРУГИХ!

Пчэдыжбыр джыри жыыгъэ. Ау Фатимэ къэтэдджыжыгъэхагъ. Иофышлэ клоным ыпкэлэ унэр зэихыжын, пчэдыжбышхэ аригъэшлынышъ, мыгъэ апэрэу еджаплэм клошт пшъэ-шъэжыы цыклум дэклонэу зигъэхъазырэу шъхъаныгъупчъэм лутыгъ. Загъорэ ащ къылукулыти, къэлэ урамым рыклохэрэм ахаплъэщтыгъ. Пчэдыжъ осепс тклопсэу чыг тхъапэмэ ателъыр тлэкly-тлэкloу, цэрыцэу къятклухыщтыгъ.

Чъые пырхъ лэшлум хэтхэу, пытэу зэрэлыгъхэу зэшпхъуитлур чъыештыгъэ. Фатимэ плэкlorым еклуали, чыхлэныр къыкбъудынгъ.

— Сибзыу цыклухэр, шъуикъэтэдджыжыгъо хъугъэ, — Фатимэ пчэдыжбырэ ащ фэдэу иквалэхэр елбэтэу къыгъэтэдджыжышъуштыгъэхэп. Пшэм зэрэхэлъхэу закбъудын-зыкбъакбъудийжыным фэшл тлэкly тыригъашлэщтыгъэ. Ау мы пчэдыжъ ащ фэдэ афишлагъэп иквалэмэ, сыда пломэ пчыхъэм зэшпхъуитлумэ яз, Сусанэ, гъолыжын зэхум, лэшэу янэ къелъэлугъагъ пчэдыжбым жъэу къыгъэтэдджынэу.

— Мам, неущ еджаплэм укыыздэ-клошта? — къеупчлыгъ ар янэ.

— Ары, сипшъашъ. Ау неущ фэдэу мафэ къэси еджаплэм сыкъыбдэкlo зэпытыштэп, о узакъоу укloзэ пшышт, урамым узэпырыклын хъумэ зыфэса-къыжъ, зыплыхъ уапэкли уаужкли, етланэ зэпырыкл.

— Адэ, сипапэ къыспэгъоклышта еджаплэм сыкъыкыжъ хъумэ?

— Хъау, сибзыу цыкly, ар къыппэгъоклын ылъэклыштэп, Иофышлэ шылэшт.

— Сэ сшлоигъуагъ къыспэгъоклы-нэу, — лъэшэу ыгу зэрэхэклырэр пшлэнэу ынэгу шэплъ цыкly зэклэм къэушхон-тыгъ, чэфынчъэ къэхъугъ.

— Угу хэмыгъэкl, сибзыу цыкly, етланэ еджаплэм укыкыжъ хъумэ, къыппэгъоклызэ ышлэшт.

Фатимэ ипшъашъэхэр зэгъолыжхэм, апэрэу ылъэгъухэрэм фэдэу ашъхъагъ бэрэ итыгъ. Бзылфыгъэ ныбжыкlэм а уахътэм ышъхъэ шызэблэклыгъэр бэ: «Уильфигъитлур ашъхъагъ уимытэу уикlалэхэр lэкlyб къэпшыныр сыдэу тхъа-мыклагъуа?»

Фатимэ пстэуми апэу ыгу къэкlyжы-гъэр Ахъмэд нэлъасэ зэрэфэхъугъагъэр, башъэ темышлэу шлульэгъуныгъэу зэфашыгъагъэр клэкly зэрэхъугъэр, пшъэ-шъитлумэ ятэ ямылэу къызэрэнэштхэр ары. Ахэм зягупшысэм Фатимэ ынэлпс-хэр къэкlyагъэх.

Ахъмэдэу Фатимэ шъхъэгъусэ фэхъугъэр къызырыхъагъэр унэгъо лужъугъэп: ежыыррэ янэрэ фэшъхъаф хъу-щтыгъэхэп. Тым пасэу идунай ыхъо-жыгъагъ, мзэиблым итэу Ахъмэд янэ къылбэхэнэгъагъ. Ным тучантесэу Иоф ышлэщтыгъ, амалэу илэр зэкlэ зыфигъэло-рышлэщтыгъэр клалэм иплун, илэжын, иегъэджен арыгъэ. Унэе унэшхом итын фэе пкъыгъохэр итыгъэх, зэкlэри lэкlyб къэралхэм къаращыгъагъэх, ахэм ащыщ къышашыгъэ машинэ псынкли ялагъ. Клалэр зыфаемклэ ным къогъанэ илагъэп: сыд ылуагъэми фишлэщтыгъэ. Ыкъо ыгу зыгорэм къыхигъэкlyгъэу ным зызэхы-хыклэ, Алахъым ыпэ укыерерэмыгъэкl... Ным изекlyакlэ ымышлэу къалэм цыф дэсыгъэп, зэкlэми зышлуамыганэу зыб-лырагъэхыщтыгъэ. Ным изекlyакlэ Ахъмэд ышлэщтыгъэ, бэрэ укылтэжъэу члпlэ ифэщтыгъэ. Янэ ылохэрэмрэ ышлэхэрэмрэ зэрэмытэрэхэр зэхышлэщтыгъэ, аруштэу мызеклонэу пчъагъэрэ елэлугъ, ау зы-парэкли зэхышлагъэп. Илэгъухэм ахэхъа-нынр, къылъыклонхэр ыкъо фидэщты-гъэп. «Урамым утетын нахы едж, теле-визорым еплъ, музыкэм едэлугъ, — рило-щтыгъэ.

— Сыд шъхъаубатэха узхахъэхэрэр, ахэм афэдэп о уиуцогъунхэ фаехэр. Узы-хэхъан, узыхэклын фаер анахъ унэгъо фэшлыгъэу къалэм дэсмэ ащышын фае. Джащыгъум уалытэшт, уашлошлышт, уагъэлэпlэшт, — ренэу ным рилоштыгъэ клалэм.

Ахъмэд янэ къырилохэрэр ыгъэцаклэ-хэу ригъэжъагъ: илэгъухэм ахэмыхъэу, футбол ешлэхэу ылъэгъумэ, шъхъаны-гъупчэм лутэу яплъэу, псыхъом пцэжыя-шэ клохэрэм, природэм зыщызыгъэпсэ-фыхэрэм яхъуапсэу унэм исыгъ.

Ахъмэд гурыт еджаплэр къызеухым, ащ

лпыпытэу апшъэрэ еджаплэм чlэхъагъ. Мафэрэ институтым щылэ зыхъукlэ, ягъу-нэгъу Асе янэ дэжъ къакloу ыублагъ. Ахъмэд янэ ар лэшэу ыгу рыхыштыгъ. Асе пшъэшъэ къопцlэ нэгугъэу, ынэ шлу-цlэхэр шыгыжыбьем фэдэхэу, къызыо-плъыклэ шъхъэр къыгъэуназэу щытыгъ. Зэгорэм Ахъмэд янэ къырилуагъ:

— Еплъ, сикlал, Асе акъылышлу, еджагъ, гъэсагъэ, дахэ, шlыклэшлу, lэ-кlyб къэралыгъуабзэу тly ешлэ, унэ иl.

Янэ къырилуагъэхэр Ахъмэд ытхъа-клумэ ригъэхъагъэхэп, зэхимыхыгъэм фэдэу ебгъукlyагъ. Мэфэ зытlу тешла-гъэу Ахъмэд янэ къэсымэджагъ, темпе-ратурэшхо иlэ хъугъэ. Телефонымклэ «lэпыlэгъу псынклэм» фытеуагъ. Бэ те-мышлэу медсестрар къэсыгъ. Унэм къи-хъэгъэ медсестрар хэлъхъапlэ имылэу да-хэ, дышгъэр къэтэкъохы зыфалорэм фэд: дышъэ тхъакlумэпылхъэхэр иных, ды-шъэ lэлынхэр ылэхъуамбэмэ къапэжыу-кlyх.

— А сикlал, олъэгъуа мы медсестрау укол сыкъэзышыгъэр зэрэдахэр?! Ды-шъэр къыпэтэкъу.

Ным игушылэхэм Ахъмэд зыкли къа-

ГУАЩЭМРЭ

(Гъэсэпэтхыд)

НЫСЭМРЭ

гъэушыгъэп. Ащ ишлульэгъу джыри къэ-сыгъагъэп, ау ренэу ар къыдеклоклы-щтыгъ. Ыгу имыкlэу зыгорэм лыхъу-рэм фэдэу хэтыгъ.

Мафэ горэм урамым тетэу Ахъмэд къэ-кложызэ, клэлэцлыкly купэу клорэм къы-клэхъагъ. Ахэм ауж итэу ылъэгъугъ пшъэ-шъэ зэтэгъэпсыхъэгъэ дахэ. Ошlэ-дэмы-шлэу, жыблгъэ стырэу къылгыгъэм пшъа-шъэм ыпшъэ дэлъыгъэ шарфыр къыди-гъэзи, урамым быбатэу кытефагъ. Ащ лпыпытэу шарфыр Ахъмэд къыштагъ. Ар къызелъэгъум пшъэшъэ шъхъац тlыргъо къопцlэ нэгугфыр къызтэуцуагъ: лъэгъ дэ-дэп, нэр plэпихэу дахэ, ынэ шлуцlэхэр жьогъо бынмэ уахаплгъэмэ анахъ дахэу къахэпхынхэм фэдэхэу къыкlotхэу ыпа-шъхъэ къиуцуагъ. Шарфэу къыштагъэр ритыжыгъ.

— Тхъауегъэпсэу, — лущыпцlыкlэу пшъашъэм къырилуагъ Ахъмэд, ынэгу-шъхъэхэр къэушэплыгъэх.

— Ащ тхъауегъэпсэу хэлъа! — тlэкly зыригъэукбъудын шлоигъоу Ахъмэд игу-шылэ кlyхъэ ышlызэ, клэлэцлыкly купэу зыуж итыгъэхэр пшъашъэм къэчэлла-гъэх. Ахъмэд джабгъумклэ къыгъази, тучанэу щытым чlэхъан ыгу хэлъызэ, ыкlyбклэ зыгорэ къеджагъ:

— Сыд пцlэр?

Ахъмэд джащ лпыпытэу итлагъэм фэ-дэу къызтэуцуагъ: шарфыр зэритыжы-гъэ пшъашъэр арэу къычlэкlyгъэ къеджэ-рэр. Зэрэгъушlорашэм къыхэкlэу ерагъэу лупшыклэ къодыеу къырилуагъ:

— Нэлъасэ непэ щегъэжъагъэу тызэ-фэгъэхэу, тызэлугъакl.

Джащ къышегъэжъагъэу зэлукlэхэу ра-гъажъэ. Макlа апэрэ зэлукlэгъум узэрыгу-щылэщтыр?! Еджэныр, Иофшlэныр, нэлэ-сэныгъэр. Джауштэу тlэкlyрэ зэлукlагъэ-хэу клалэм пшъэшъэ гохъ дахэм фишlы-гъэ шлульэгъум хахъо хъугъэ. Ахъмэд зэ-рыс унэм пэмчыжъэу Фатимэрэ янэрэ, шырэ шыпхъурэ илэхэу, щыпсэуштыгъэх. Фатимэ ятэрэ янэрэ бэрэ зэхэмысыхэу зэгокlyжыжыгъагъэх ялфыгъэхэр цыкly дэдэхэу. Зш-зэшпыпхъухэм анахъыжъэу унэм исыгъэр Фатим арыгъэ. Клэлэгъэ-джэ училищыр къыухыгъагъ, ау еджэныр лыигъэкlotэн амал илагъэп.

Фатимэ Иофшlэныр зышыригъэжъа-гъэр клэлэцлыкly lыгъыплэр арыгъэ. Ицы-кlyгъом лъэшэу клэлэцлыкlyхэм апыща-гъэу щытыгъ.

Ахъмэд ишлульэгъу лъыкlyатэ къэси, нахъ къызэкlаблэ хъугъэ. Фатимэ Иофы-шlэ къыкlyжыы къэс пэгъокlyштыгъ, къышъэжыштыгъ. Ащ лъэшэу ыгъэгупшo-щтыгъэ, шлульэгъум игъогу нахъ пытэу теуцощтыгъэ. Ахъмэд янэ къырилоштыгъэ пстэури: ахыц, машин, унэ, мылкъушху зыфэллоштхэр ышъхъэ илгыгъэхэп. Шлу-льэгъур зэкlэмэ апшъэ хъугъэ, бэрэ зэжэ-гъэ насыпыр ыгъотыгъэу ылъытэщтыгъ. Ау игугъэ зэкlэм къызтэуцуагъ: Ахъмэд янэ къышлагъ ыкъо гухэлъэу илэр.

— Сыд ибылым скъо ыуж къыхагъэр! Фай агъэсэгъэ, еджэгъэ клалэ! Скъо закъо стырихын ыгу хэлъ, ара? Къыдэхъуштэп. Сыпсаоу сыщэлэфэ сиунэ лъэбэкъу къы-ридзэнэп. А сикlал, ащ фэдэ пшъашъэ о уищыклагъэп: еджагъэп, гъэсагъэп. Сы-дэуштэу ащ ыпашъхъэ сисышт, цlыфмэ къысапэсынэп, джащ фэд, скъуи епэ-сыгъэп.

Пчыхъэр хэклотэгъэ хъазырэу Ахъмэд къэкloжыгъ. Унэм къызехъажыым, быр-сыр ымышлэу, яни къымыгъэушэу, сто-лым тет шхынхэм тlэкly ахали, гъолы-жыгъэ. Чэщ реным ынаплэ къефэхыгъэп: «сыд ылошт тынэ, сыдэуштэу ышлагъ Фа-

тимэ сызэрэпылтыр?» Бэ шъхъэм щызэ-блэкlyгъэр.

Пчэдыжбым Ахъмэд къызтэдджыжыым, янэ пшъэрыхъаплэм итэу, зыгорэм дэгугы-лэрэм фэдэу ежъ-ежыырэу ышъхъэ рэгъу-щылъжы: «Сыдэу сыунэхъуи, егъашlэм сызпэсыгъэ къо закъом къысишlэрэм фэдэ хэт янэ ришlэрэ? Сыд ясloшт цыф-хэм, тэш фэдэ унагъо мош фэдэ епэсыгъа, сэ егъашlэм салыгътэзэ къэсхыгъэ, скъо апшъэрэ гъэсэныгъэ езгъэгъотыгъ, илэ-гъухэм апшъэ згъакloу сыфэгумэкlyгъ». А тхъаусыхэр Ахъмэд зызэхехым лъэшэу ыгъэшlэгъуагъ. Ыгукlэ зэриложыгъ: «Мош фэдэ гушылэхэр тынэ ылуагъэх аloу зэхэсхыгъэемэ, егъашlэми сшлошъ хъу-ныеп, къо закъом инасып къычlэкlyгъэ-мэ угушлон фаеба?!»

Егъашlэм янэ ыгу хымыгъэкlyгъэу Ахъмэд а пчэдыжбым зэхихыгъэ гушы-лэхэр фэмыщылэхэу янэ рилуагъ:

— Тян, Фатимэ шлу сэлъэгъу, ащ фэ-диз гушылэ мыщыухэр емылуаллэх, те-фэрэп.

— Хэта зыфаплорэр? — къыгурымыло фэдэу янэ зыкыишыгъ, ау къом ыгу зэрэ-хэклырэм нахъ къызэкlыгъабли, етlани къырилуагъ. — Мо сибиблс дах, ара? — Тян, сыдигъауа мыщ фэдэ гушы-лэ мыщыухэр зыщыбгъэгъыжыштыр? Цыфхэм уауджэгъугъ! Зэ гъунджэм лy-хыи зэплъыжъба? Тыдэ утlысыгъэми бырсыр къэмылэтэу уакъыхэкlyжыырэр. Зэплъыжъба, ори бын-унэгъо лужъуба укызэхэкlyгъэр, сыд квин уапэ кымы-кlyгъэр? Егупшысэба!

— Сэ ар къысэоlo, ара? Ары, сапэ бэ къыкlyгъэр: къыни, хъяри, зауи, гъабли, а квинхэм афэдэ умылэгъоу ушылэнэу сыфэягъ. Шъхъэгъусэ дахэ, сабий насы-пышлуаба уилэхэу ушылэным сыклэ-хъопсы.

— Тян, Фатимэ ухэзыгъэплъыхъан пшъэшъэ дах, шlыклэшлу, гукlэгъу зы-хэлъ цыфмэ ащыщ. Ари унэгъо дах къы-зэрыхъухъагъэр. Мылкъушхом фэбанэ-рэр, зилэми ащыщтэп, ыгукlэ къабзэ, къы-лэжыырэмклэ шыл.

— А Иблысыр къызыппэкlэ, усшlэ-рэр, сышлэрэр, къо сэрклэ непэ щегъэ-жъагъэу силэжэп.

Джары янэрэ ыкъорэ яздэгъушылэгъу зэраухыгъэр. Ащ лпыпытэу Ахъмэд иунэ ихъажыи, ищыгъынхэр чемоданым къы-ригъэкlyхыи, пчъэм кыкlyнэу къылухъагъ.

— А сикlал, ащ фэдэ ашлэрэп! Хэт мыщ фэдиз мылкъур зыфэсыугъоигъэр? Егупшыс.

— Хъау, тын, сэ секlы! Шыl о узакъоу уугъоигъэ мылкъум ухэсэу. Сэ унагъо си-лэн сыгу хэлъ, шлу слъэгъугъэ пшъашъэр къэсэщтэп.

Бэ темышлэу Ахъмэд шлу ылъэгъурэ Фатимэ къышагъ. Игъэкlotыгъэу джэгъу-шхо амышлыгъэми, иныбджэгъухэм пчы-хъэр дэгъоу агъэкlyагъ, хъохъу гушылэ дахэхэр шъхъэгъусэ зэфэхъугъэ нэгъыри-тlумэ къафалуагъэх.

Ахъмэд институтыр къыухынклэ бэдэдэ къыфэмынэу заочнэ отделением зигъэ-загъ, Иофшlаплэи къыгъотыгъ. Къалэм фэ-тэр щаубытыгъ.

Ыкъо унэм къызекlым, янэ сымаджэ хъуи гъолыгъэ. Ар Ахъмэд ышлагъ, ау шлэлагъэ къызхигъэфагъ. Янэ шлошлыгъ сымаджэу гъолыым ыкъо къыгъээзжы-нэу. Мазэ фэдиз тешлагъэу янэ къэкlyагъ ыкъо зэрыс фэтэрым.

— А сикlал, къысфэгъэгъу, сыхэу-къуагъ. Сышъолъэлэу садэжъ шукъэкlo-жынынэу. Ным lаджи elo, ар plэ епцэкly-нэу щытэп. Сыдклэ сищыклагъ а егъашlэм зэлүзгъэкlэгъэ мылкъур, шъош пай ахэр зэкlэ зыфэсыугъоигъэр.

Ахъмэд янэ къырилуагъэр ащ фэдиэу ышлошъ хъугъэп, ау, сыд ышlэн, фэтэ-рэу зэрысхэр цыкly, етlани бэрэ пэмь-тэу сабий къафэхъушт. Сыдэу щытми, зэшъхъэгъуситlум тыраубытагъ ным ыдэжъ къэкloжынынхэу.

Мазэ нахъ темышлагъэу гуащэмрэ ны-сэмрэ азыфар lo кыхъагъ: тэрэзэу упщэ-рыхъэрэп, лагъэхэр игъом птхъакlyжъ-хэрэп, игъом угыклэрэп, укlэлъэшъу...

Къызырбгъэкlyн макlа угу зыфэмы-клорэмклэ?! Етlани гошэ тхъагъэпцlым игушылэ дысхэр нысэм рилонхэ хъумэ, къор Иофышlэ шылэу тыригъафэшты-гъэ. Фатимэ фэмыщылэу бэрэ гъы-щтыгъэ, амал имылэжъ хъумэ, гуащэм къырилохэрэм шъхъэгъусэр ащигъэгъуа-зэщтыгъ, ау нахъыбэрэмклэ ыушъэфы-щтыгъ. Фэягъэп ар унагъом бырсыр къи-тэдженэу.

Гуащэм игушылэ дысхэр фэмыщылэу Фатимэ мафэ горэм дэи къызэхъум, сы-мэджэщым ашагъ. Тхъамафэ нахъ те-мышлэу пшъэшъэжыы цыкly къыфэ-хъугъ. Симэджэщым ар чlэлъыфэ Ахъмэд фэшъхъаф кlyагъэп, гуащэм зэ нэ-мылэми лъэбэкъу ыдзыгъэп.

Ахъмэдрэ ишъхъэгъусэрэ пшъэшъэ-жыы цыкloу къэхъугъэр алыгъэу унэм къэкloжыгъэх. Къызехъажыхэм плэкlo-рэу щытым сабыир хагъэгъолъхъагъ. Ахъмэд янэ зэкloцlышыхъагъэр къызэ-клотlихынэу къырилуагъэти, Ахъмэд гушloу янэ къеплтыгъ. Зэкlэм мэкъэ lэ-тыгъэкlэ клэлэцлыкlyр къэгъыгъ. Гуащэр ащ клэрыхъагъ, ылъэктуитlу ылыгъэу, ышъхъэ егъэзыхыгъэу сабыир къыштагъ. Джащ фэдэу ылэхэри ышылгъэх. Етlанэ зыкloцlылыгъэ техъоным зытырелъхъа-жыым, нахъ лъэшэу къэгъыгъ. Сабий къэ-хъугъакlэм игыкlэ ашломьтэрэзэу Ахъмэдрэ Фатимэрэ къэчэллагъэх.

— Шъумыгуl, зи къэхъугъэ шылэп, джащ фэдэу ашыштыгъэ тэ тилъэхъа-нэ, — ылуагъ янэ.

Нысэм ылъэгъугъэр фэмыщылэу къэ-гыгъ.

— Сыд пшlэрэ, Гошэнан? Сабий цы-кlyм урэджэгъуа, псэкlодба?

Гуащэр сабыим зэрэдзекlorэр ыгукlэ фэмыщылэу къэчэалли кlyлыхыжыгъ.

— Ащ фэдэ ушэтынхэр сисабий къэ-хъугъакlэ еозгъэшlыллэштэп. Непэ ще-гъэжъагъэу уапахъхъэ сисыжыштытэп...

Фатимэ исабий ылыгъэу гуащэм иунэ къыбгынагъ. Хъугъэр лъэшэу шлошъхъа-кloу Ахъмэд бэрэ янэ егынгъ, етхъаусы-хыллагъ, ау ишлуагъэ къэкlyагъэп. Фа-тимэ дэжъ Ахъмэд бэрэ къэкlyагъ ышэ-жыи шлоигъоу, ау зыкли къэзэгъыгъэп. Ышлэщтыр ымышлэу, зызыдигъээзщтым егупшысэу бэрэ Ахъмэд хэтыгъ.

Ошlэ-дэмышлэу инсульт къеуи, Ахъмэд янэ плэм хэгъолъхъагъ. Ныр хэт ылы-гъын? Зы илъэсэп, илъэситlоп сымаджэм рыхыштыр.

Джауштэу Ахъмэд янэ къылбэхэнэнэу хъугъэ. Шыпккъэ, Ахъмэд ишъхъэгъусэрэ ащ фигъотыгъэ сабайхэмрэ альымы-плъэу, ыналэ атыримыгъэтэу щытэп. Янэ ымышлэу гъэбылгыгъэкlэ ахэм адэжъ ма-кlo, ау ар щылакlэ хъуна?! Хэта тхъама-клагъор къафэзыхыгъэр?

ХЪОДЭ Сэфэр.

Зэкьошныгэм игьогухэмрэ мамырныгэм игьэпытэнрэ

Кавказ шьолырым заом иашило шыклагъэ-стыцтыгъ. Грузием иуэшыгъэ купхэр Абхъазым ибэ-нагъэху шыкхункIэцтыгъэх, жьалымыгъэхэр зэрахъэ-цтыгъэх. Культурэм, гъэсэныгъэм, тарихым яхыгъэ чIыпIэхэр умышIэжыгъэху аулъэгущтыгъэх. Мамырэу, шьхьафитэу псэу зышIоигъо Абхъаз Республикэм IэпыIэгъу фэхьунху зэкьошныгэм игьогу техьагъэм ащыцтыгъэх Адыгеим иапIугъэ кIалэхэр.

Хьодэ Адамэ иныбджэгъумэ ахэтэу 1978-рэ илээсым сурэтыр тырахыгъагъ, сэмэгумкIэ апэрэу ар шыгъ.

1992-рэ илээсым, шышхьэлум и 14-м, Грузием идзэхэм Гальскэ, Очамчир, нэмыкI районхэр кызыранэкIхи, Абхъазым икьэлэ шьхьаIэу Сыхьум благъэу кьекIугъэх. Шышхьэлум и 18-м Грузием итехакIохэм Сыхьум аштагъ, Абхъазым и Апшъэрэ Совет зычIэт унэм республикэм иыбракъ кырацунтхьэхыгъ.

Политикэ Iофыгъохэр зэрахъэху алыгътээ, заом зырагъэу-шъомбгъущтыгъ. Унагъохэр, IофшIапIэхэр ахьункIэху зыфежъэхэм, партизан купхэр абхъазмэ зэхашъэху аублагъ. Къош республикэхэр кызыракъоуцагъэхэм ыгъэгущохъээ, Абхъаз Республикэм илэжъахьохэр ячIыгу ишъхьафитыныгъэ фэбанэ-цтыгъэх.

Апэрэхэм ащыцтыгъэх

Адыгеим икIыгъэ кIалэхэр кьалэу Грознэм, нэмыкIхэми ащызэхашъгъэ купхэм ахэтху Грузием иуэшыгъэ купхэм апэуцугъэх. Хьодэ Адамэ игъусэху Сыхьум нэсыгъэхэр шышхьэлум и 25-м Грузием идзэкIолI техакIохэм япытапIэхэм чэщым якIугъэх...

Заом имэшIо стафэхэр Iуамыхьжыгъэху, Грузием идзэхэм нахъ лъэшэу зауIэшэу зыфежъэгъэхэ мафэхэм Хьодэ Адамэ зыщыфэхыгъэ чIыпIэм мыс а т ы р х э р къэзытхырэ журналистыр шылагъ. Унэм дэжъ шыт чыгъхэм шэгынэу атефагъэхэм ялэуужхэр кьэнэгъагъэх. Мамыр цыфхэр гумэкIыгъом зэлъиштагъэху урамым кытехьанхэкIэ шынэ-цтыгъэх.

Хьодэ Адамэ зыщыфэхыгъэ чэщыр тарихым хэкIуакIэрэп. Ар СССР-м спортымкIэ имастерыгъ, милицием кьулыкьур илэ-сыбэрэ шихыгъ, ныбджэгъу шыпкьагъ. Сыхьум ивокзал чэщым екIугъэ кумын Адыгеим икIыгъэ кIалэхэри хэтыгъэх.

Шэуджэн Мурат.

РСФСР-м изаслуженнэ тренерэу Хьуажъ Мэджыдэ ипащэу спорт еджапIэм зыщыгъасэ-цтыгъ. Ыгу кызырэрри-Иорэм тетэу къош республикэм IэпыIэгъу фэхьу шIоигъуагъ. Ар Улапэ шапIугъ.

Абхъазым фээорэ купым хэтэу Мыкьо Аслъан вокзалым нэ-сыгъагъ. Грузинхэр лъэшэу уIэшыгъэху кы-зэрязохэрэм, тидзэкIолIхэр ошIэ-дэмышIэу атебэнэнху зэрафэ-мыгъэхьу гэм кьахэкIэу кызы-кIэкIожьху фежъагъэх. Урамыр кызыэпичызэ, Мыкьо Аслъан пыйм ишэ-гынхэр кытырап-хьэнкIагъэх...

Мыкьо Аслъан.

Зы чэщым кыкIолI адыгэ кIэлищ Абхъазым шыфэхыгъ. Къэбар гомылур тиреспубликэ кылытылэсыгъ.

ШыIэныгъэр лъэкIуатэ

Абхъазхэр дунаим тырагъэкIо-дыкIыпэнхэм грузин купхэр фэ-заоху макъэ агъэлущтыгъэми, ягухэлхэр кьадэхьугъэп. Зэкьош республикэхэр, шIу зыгу илхэр зэкъоуцохи, Грузием идзэкIолI техакIохэм утын лъэш арахыгъ, Абхъазыр 1993-рэ илээсым, Iоныгъо мазэм и 30-м, шьхьафит ашIыжыгъ. Апэрэ мафэхэм кьа-щыублагъэу къош республикэм имамыр шылакIэ фэбэнагъэх Зэ-фэс Мусэ, Бырсыр Айдэмыр, нэмыкIхэри. Хьодэ Адамэ жьы кьешъфэ готыгъэх Зэфэс Мусэ, Тулпэрэ Мыхьамэт, фэшъхьафхэ-ри.

— Хьодэ Адам, Шэуджэн Мурат, Мыкьо Аслъан — ахэр зы чэщым фэхыгъэх, — еIо Абхъа-зым ишъхьафитыныгъэ фэбэ-нагъэмэ ащыцэу Къуижъ Къэп-лъанэ. — КIалэхэм пкIэнчъэу апсэ атыгъэп. Абхъазыр кьэра-лыгъо шьхьафит хьугъэ, мамы-рру мэпсэу. Лыгъэу зэрахьагъэр егъашIи тцыгъуншэцтэп.

Лыхьужъэу фэхыгъэмэ ацIэ-хэр гурыт еджапIэхэм, урамхэм, автобус кьэуцунIэхэм афаусы-гъэх, ныбжыкIэхэм шысэ афэ-хьух. Къуижъ Къэплъанэ сыри-гъусэу джырэблагъэ Шэуджэн Муратэ янэу Нурыет идэжъ тыщылагъ. КIэлэгъаджэу Iоф ышIэщтыгъ, пенсием кIуагъэу унэм ар ис. ИкIалэу Муратэ усэ-хэр зэритхыщтыгъэм, лъэпкьым итарихъ зэригъашIэ шIоигъоу тхылымэ зэряджэщтыгъэм, ныб-джэгъоу илагъэхэм, нэмыкIхэми тащигъэгъозагъ.

Ныр гупшысэмэ зэлъаштэ. ЗикIалэ хэкIодагъэмэ янэ-ятэхэр Абхъазым илээсым зэ нэмыкIхэми шызэлъагъахэкIэ-хэ ащ шIоигъу. Къэбархэр кы-зэфаIотэных, агу жьы дагъэ-кIын...

Лыхьужъэу фэхыгъэхэм ацIэкIэ спорт зэнэкъокьухэр зэхашъ. Ар Iо-фыгъо дэгъу, ау ащ укышшыцу мыхьухэцтэу, Абхъазымрэ Адыгеимрэ якIэлэеджакIо-хэр нахьыбэрэ зэлъагъэкIэнхэ фаеу Шэуджэн Нурыет елыгъэ. Ныбджэгъуны-гъэу зэдашырэр шыIэныгъэм шыльагъэкIотэ-цтэу мэгугъэ.

Абхъаз кIэ-лэеджакIохэм ящыкIэгъэ тхыль-хэр зэрафимыкьухэрэм тыщы-гъуаз. Зэкьошхэм язэдэпсэу-ныгъэ мамыр шылакIэм зэрэщы-пытэрэр, лыхьужъэу фэхыгъэмэ афэгъэхьыгъэ кьэбархэр тигъэзет-еджэмэ нахьыбэрэ алыгъдгъэлэ-сыцтых.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкь IофхэмкIэ,
IэкIыб кьэралхэм
ащыпсэурэ тилъэп-
кьэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи кьэбар жьу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет

**Редактор
шъхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зидэщылэр:**

385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэпы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чIыпIэ гъэоры-
шIапI, зэраушыхьа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиу-
тыхэрэм мышып-
кьагъэу кьахафэ-
хэрэмкIэ кьэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжъ ахьы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажъэхэ-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылъэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм кыт-
фагъэхьырэ тхы-
гъэхэр зэхатфы-
хэрэп ыкIи кьэ-
зытхыгъэхэм
алэкIэдгъэхьа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
5649**

**Индексхэр
52161
52162**

Зак. 3232

Хэутыным
ушыкIэтхэнэу шыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Искусствэр — тибайныгъ

*Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо академическэ къэшьокIо ансамблэу «Налмэсыр» Дунэе военнэ-музыкальнэ фести-
валым хэлэжъэнэу Ливием кIуагъэ.*

«Налмэсым» Урысые Федерацием зыкьэухьумэжынымкIэ и Министерствэ идуховой оркестрэ, Президент полкыр, УФ-м и Те-атрэшхо иартист куп игъусэх. Фестивалым Великобританием, Фран-цием, Италием, Мексикэ кьарыкIыштхэр, дунаим шыцIэрыIо ор-кестрэхэр хэлэжъэщтых.

Шышхьэлум и 28-м кышшыублагъэу Iоныгъом и 3-м нэс фе-стивалыр кIошт. Ливием революционер зышылагъэр — илгэс 40, Аф-рикэм икьэралыгъомэ языкIыныгъэ иорганizationsе зызэхашагъэр илгэс 15 зэрэхьухэрэм ар афэгъэхьыгъ.

«Налмэсыр» гъогу зыщытехьаным художественнэ пащэу Къу-лэ Мухьамэд кызырэртиIуагъэу, артистхэм отпускыр аухыгъ, илгэс IофшIэгъур фестиваль гъэшIэгъонхэмкIэ аублагъ.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьабырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.